

תשורה

משמחת נישואין

של

מנחם מענדל ומנוחה רחל שיחיו

אסטער

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים הרב **מנחם מענדל שי' עב"ג** הכלה המהוללה מרת **מנוחה רחל תחי'.**

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידנו ומכירינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתינו כדי לשמוח אתנו יחדיו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב, וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

על יסוד הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שחילק 'תשורה' מיוחדת בחתונת הרבי והרבנית, מוגשת בזה תשורה מיוחדת – הכוללת:

א) **שער אגרות קודש:** כמה אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר הריי"ץ וכ"ק אדמו"ר אשר רובם מתפרסם כאן **לראשונה**. תודתינו נתונה להרה"צ מהור"ר חיים יהודה בעק מטשערקאס, שהואיל למסור כמה ממכתבים אלו לידינו ע"מ לפרסמם ולזכות בהם את הרבים.

ב) **שער מכתבים מבית חיינו:** מכתבים מהנעשה ונשמע בבית חיינו מחודש אדר תשכ"ב עד חודש תשרי תשכ"ג, ששלח הרה"ת ר' ישעי' זוסיא פעלדמאן שליט"א ליבחל"ח סב החתן הרה"ת ר' אלימלך צויבל ע"ה שלמד אז בארץ ישראל לאחר שחזר מ'שנת הקבוצה' בשנת תשכ"ב, המתפרסם כאן **לראשונה**.

ג) **שער רשימות וסיפורים:** מחברת כת"י שנכתבה ע"י א' מהתמימים משנת תרפ"ח לערך, הכוללת סיפורים ופתגמים מהמשפיע ר' שמואל גרונם אסתרמן. מחברת זו מתפרסם כאן **לראשונה**.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואנשי ביתו יחיו, בתוך כלל אהב"י יחיו, בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בביאת משיח צדקנו, תומ"י ממש.

מוקיריהם ומכבדיהם

משפחת אייזנמאן

מירטל ביטש, דרום קאריליינא

משפחת אסטער

לאס אנדזעלעס, קאליפארניא

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהו
ליובאוויטש

יוסף יצחק שניאורסאהו
ליובאוויטש

ביתה, ייחד טבת תש"י
ברוקלין.

שער

ניסן ה'תשל"ח
רוקלין, נ.י.

אגרות קודש

הו"ח אה"א נו"נ
מנחם מענדל שניאורסאהו

עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי לחג כסדר ושמחה ולחירות אמיתית, חירות
מדאגות כגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב
עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנ
כולה.

והפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתור
חורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך
היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך ד

בברכת חג המנוחה
מנחם מענדל שניאורסאהו

ד"ר הרר
ברוך גינעו
הספד
הספד

AEROGRAM
ISRAELI

ברוך שניאורסאהו

FIRST FOLD

770
Brook

RABBI

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ועש"ק ואחחנן, ה'תשכ"ט
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה ארי' יהודה שי'

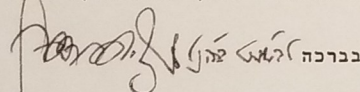
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מאד.

ועל של עתה באתי, אשר שאלוני הווח דעתי בקשר עם "מבצע תפליין",
השתדלות - ובכל הדרכים המתאימות - לחזק קיום מצות תפליין והפצתה
בכל מקום שיד אדם, אתם קרוים אדם, מגעת,
האם גם עתה צ"ל השתדלות מיוחדת בזה ובכל החוקף ובכל החוגים,
אף כי, כמובן, בכל חוג וחוג ע"פ דרכו הוא, אבל כל הדרכים והגישות
יסודתן בהררי קודש, הוא צד השווה שבכל החוגים, בלשון חכמינו ז"ל "אני
ישנה (אבל) ולבני ער לעשותם (המצות) כו' להקב"ה שיגאלני (מן הגלות)",
ובפרט מצות תפליין שהוקשה כל החורה כולה לתפליין,
וכאשר ידבר המשתדל בדברים היוצאים מן הלב הנה הובטח "כי כל דבר
שיצא מן הלב יכנס בלב", וכיון שכל האברים תלויין בלב, הרי סוף סוף יפעול
פעולתו -

ודעתי ברורה אשר ההתעוררות והבקשה והדרישה ע"ד "מבצע תפליין",
שמדובר בהן זה שנחיים ימים ויותר - בתקפן עומדות גם עתה. ואדרבה ביתר
שאה וביתר עז, כי המצב בהוה הוא שזקוקים כעת לא רק לזה אשר "כל עמי
הארץ. יראו ממך" - יראה הבאה ע"י מצות תפליין - אלא גם - לתוכן ההלכה
הידועה - כמ"ש הרא"ש (הל' קטנות - הל' תפליין סט"ו) וז"ל:
.. מפני קיום מצות תפליין ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע
אף קדקד.

וע"פ האמור מובן גודל המצוה והזכות לפרסם הלכה זו בין כל אנשי
המלחמה וקרוביהם וידידיהם וכל בני"י - שליט"א - בכל מקום שהם.
ויהי רצון אשר בקרוב ממש נזכה - בתוככי כל אחב"י - לאמר אשר מצב
זה הי' ביום אתמול, כי ישלום השלום בעולם ובפרט בארץ הקודש עלי' נאמר:
ונחתי שלום בארץ,
ויוסיפו כאו"א מבני"י בתורה ומצותי' מחוך שלום השקט ובטח.

בברכה

של עתה: ומשיעור היום בפ' השבוע: וקשרתם לאוח על ירך והיו לטוטפות
בין עיניך. לחזק: ראה שבת (קל, א): מוחזקת כו' מרופה כו'. ודחענית
(יז, סע"ב) ד"ה א"צ חיזוק (שלא יקילו בהם), היינו ע"י ד"א. ובאבות
(רפ"א) ועשו סייג לתורה, היינו הרחקה (כפיה"מ סס. ראה אדר"ג רפ"ב.
שבת יג, סע"א. וברמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד "לחזק הדת ולעשות סייג".
וראה שם פ"א ה"ב. ואכ"מ). ודברכות (לב, ב), היינו שיהי' תמיד בכל
כחו (פרש"י שם), או שאף שלא הצליח יחזור עוה"פ (כ"מ באגה"ק דאדה"ז
(בית רבי ע' קנ), וי"ל דהוכחתו ממאמר הסמוך לו: אם ראה כו' שנאמר קוה
כו'). אתם קרוים אדם: יבמות סא, רע"א. בהררי קודש: היא בחי' חכמה שבנפש
האלקית שבה מלוש אור א"ס ב"ה (תניא ספי"ט). ולהעיר מהתרגום (תהלים פז,
א). אני ישנה. הגלות: ילקוט שמעוני שה"ש רמז תתקפח. וראה ד"ה אני ישנה
הר"ץ וביאורו (ס' הקונטרסים ה"א). שהוקשה. לתפליין: קדושין לה, א. - דהכוונה
לכל המצות. - ועפ"ז יומתק מה שאמר אלישע על תפליין כנפי יונה (שבת מט, א),
אף דרד"ל עה"פ (תהלים סח, יד) היא "מצות" סתם. ועפ"ז יל"פ דברי רש"י שם
ד"ה כנפי יונה "מפני שהם מצות" (אף דפשוטי' - "הם" קאי אכנפי יונה). הובטח:
ס' הישר לר"ה שי"ג. של"ה ש' האותיות אות ל'. שכל. בלב: ירוש' תרומות ספ"ח.
וראה זח"ג קטא, ב. וראה של"ה שם. כל עמי. תפליין: ברכות (ו, א) ושם "אלו
תפליין שבראש". אבל הרי צ"ל כל זמן שבין עיניך יהו שתיים (מנחות לו, א).
וראה צפע"ג (להגאון הרגובי) על הרמב"ם הל' תפליין (פ"ד ה"ד) דחש"י מוסיפה
בתשרי. הרא"ש: וראה ג"כ בחיי מסות לב, לב. מפני. ותיקונן: נ"א: ע"ש קיום
מצות תפליין שתקנו. זרוע אף קדקד: תש"י גם בפ"ע - לא רק שמוסיפה בתשרי דלעיל
- כי שם הפעולה "ויראו" היא באחרים - ותש"י לא לאחרים לאות (מנחות לז, ב),
מש"כ "וטרף". ונתתי שלום בארץ: להעיר ממרז"ל כל הנותן בעין יפה נותן,
ובפרש"י - ב"ב עא, א ד"ה אבל - מוסיף: יותר מדאי. ולהעיר מפרש"י ר"פ השבוע:
ואחחנן כו' מהנת חנם אעפ"י כו'. שלום השקט ובטח: להעיר מאגה"ק סי"ב. ד"ה
אתה אחד לאדמו"ר האמצעי. אוה"ל לאדמו"ר הצ"צ (וכן מפ' ואחחנן ע' שכז -
ושם מביא משל"ה מס' חולין ר"פ חו"א, קטז, א) עה"פ ונתתי שלום.
נ.ב. ז"ע נהקבל מכ' - בלי הוראת תאריך - והפ"ג שבו יקרא בעת רצון על
הציון הק'.

מכתב כללי-פרטי לסב החתן הרה"ח ר' ארי' יהודה שי' אסטער

בכת"ק: והפ"ג, לבשו"ט בהנ"ל חתי"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

בייה, רי"ח ניסן תשמ"ז

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' דורן חיים שי'

א. א. א.

שלום וברכה!

הדו"ח והפ"י נתקבלו,

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו
ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכת לחג
כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם
ומדאגות ברוח - בכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה
ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת
חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום
וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ואתלומדי רבה

מנחם מענדל שניאורסאהן

מכתב להורי הכלה, לקראת חג הפסח ה'תשמ"ז.

בכת"ק: וזוג' תי', ולהצלחה רבה בכלל ובעבוה"ק בפרט ולבשו"ט

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ח
ברוקלין, נ. י.

הו"ח אב"א נו"נ *נעמניאל ס*
מו"ה מרדכי שי

שלום וברכה!

~~מכ"נ נחקבל.~~

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא
עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות
מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב
עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה
כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו
תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל
היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג והלילה יחד *נחמניאל ס*
נחמניאל ס

מכתב להרב מרדכי יזדי

בכת"ק: עוסק בצ"צ כו', ולהצלחה רבה בהפצת התומו"צ, חת"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ש
ברוקלין, נ. י.

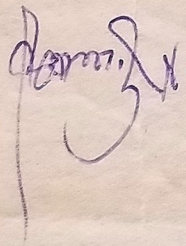
הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה מרדכי שי'

שלום וברכה!

המכתב פאצ נחקבל.
ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא
עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות
מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב
עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה
כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו
תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל
היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

ובברכת החג

אבורס אנה
דית הרד אין
דרבו גענעל
הספלות אנה
הספלות

מכתב להרב מרדכי יזדי

בכ"ק: מפורסם מנהג בית הרב שאין דרכו בנתינת הסכמות ואתו הסליחה. בכבוד ו[בברכת
החג], חת"ק

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, הי סיון ה'תשמ"ב
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' הרב
מו"ה מרדכי שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הסי קול שמחה, ות"ח
ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו,
הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה
להביע ברכתי בנוסח הרב, הוא כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוללה"ה נבג"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת החג
מנחם מענדל שניאורסאהן

מכתב להרב מרדכי יזדי

בכת"ק: בכבודו [בברכת החג], חת"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הגאולה יב-יג תמוז, ה'תשכ"ג
- שנה קן להטלקות רבנו הזקן -
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה אבא שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכתבו מיום ב' תמוז עם המצורף.

ומעניני ימים אלה: קדמה לגאולה זו חפלה בקשח בעל הנאולה, הוא
כ"ק מו"ה אדמו"ר נשיא ישראל: יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו
אל יעזבנו ואל יטשנו - וכפי שפירשה וביארה - ל' חפלה ובקשה, וחוכמה.
וחפלה עושה - וכפי' השני בכתוב (שאמרו אז כ"ק מו"ה אדמו"ר) ל'
המטחה, אשר ראו כל עמי הארץ כי נתקיים בו "הוי' לי בעוזרי גו"ה וגלו ו
כל טוב.

ובכל שנה ושנה בתקופת ימים אלה - עת ראון היא לכאו"ה והתעוררות
להחלטה טובות ללכת בדרכי אבות בעלי מסירת נפש על התומ"צ, ובפרט
הענינים עליהם מסר נפשו בעל הגאולה, ועי"ז ה' אלקינו עמו ואין און
ועמל, כ"א ילך מחיל אל חיל; ועדי' היכן - עד יראה אל אלקים בציון,
בגאולה הכלליה האמתית והשלימה.

ברכה שלמה אתה יהודים אמת
[Handwritten signature]

קדמה לגאולה: ראה במרסיות בקונטרס יב-יג תמוז תרצ"א (ס' הקונטרסים קנה
ואילך). חפלה ובקשה: ראה תוספות להו"א סי"ה ואני נתחי. וחפלה עושה:
ראה זיק"ר פ"י ה'. הוי' לי... וגמלו כו': ראה ד"ה הוי' לי וד"ה הגומל
- בקונטרס הנ"ל. ה' אלקינו... און ועמל: ראה לקו"ה בפרשתנו ד"ה לא הביט
וביאוורו. ילך מחיל אל חיל: הרכוח בטוטה: היוצא כו'. אבל איה"ז בשו"ק שלן
(או"ה ר"ם קנה) הביא לפט"ד הירסא: כל היוצא כו'. ועדי' הימנ: מדיש
החלים בזמור פד.

מכתב כללי פרטי

בכת"ק: ולבשו"ט מתוך בריאות שמחה וט"ל, חתי"ק

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

בעער-ס' פאולא
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ט"ו מנ"א תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג ח"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' יואל שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השני פ' מטו"מ, שנחקבל ז"ע,
בו כותב אודות מצב החינוך במחנם הטי' והאפשריות שישנן בזה,
ובודאי למוחר לעוררו על/השתדלות כל אלה הנמצאים
על אחר, בביסוס והרחבת החינוך על טהרת הקדש, ובפרט צכנראה
מכותלי מכתבו מתעניין בכהנ"ל ^{הכ"ח} צ"ל.

ויהי רצון אשר יצליחו למלאות כל הררוש להחזקה והפצת
היהדות, ויעשו זה מתוך שמחה וטוב לבב,

שצם בכל הזמנים הי' הכרת בזה, עאכוי"כ בחקופתנו זו
ובמדינות אלו ביחוד,

ומאחר שנצטוינו על זה, הרי מובן שהשי"ת נותן מראש
האפשריות והכחות על זה למלאות צי"ו.

במי"ש אודות מצב השחיטה בעיר פלוניא, בטח נא בדברים
בזה עם הרבנים אשר במקום לברר העניינים ולטכס עצה ביחד, אשר באם
ישנם פרטים הדרושים תקון, או שיפור עכ"פ, איך ומה לפעול בזה.

ושוב הפעם-אנצל ההזדמנות לעורר על הפצת לימוד החסידות
בכל מקום שידו מגעת, שאם בכל הזמנים הי' הכרת בזה, עאכוי"כ במינו
אלה ובמדינות אלו ביחוד.
?מחזיבברכה לבשו"ט

מכתב להרה"ג יואל בעער רב בסאו פאלא

בכת"ק: הכרה, בלאה"כ, תיקן מהדרושים להדרושים, בכבוד ו[בברכה], חתי"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

בער-סאו פאלא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

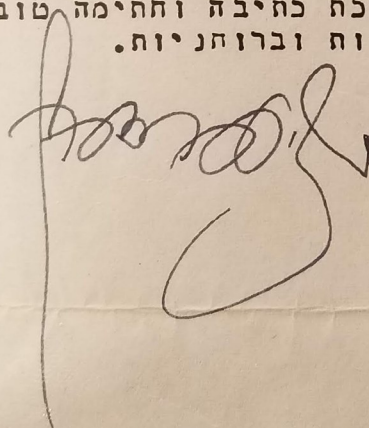
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'ש"כ
שנת המאחים להסתלקות
הבעל שם טוב ז"ל.
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הו"ח א"א נו"נ וכו'
מו"ה יואל ש"י

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל
ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו ש"י, ברכה כתיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

דקצא וברכה

מכתב להרה"ג יואל בעער רב בסאו פאלא

בכת"ק: בכבודו [בברכה], חת"ק

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, שלישי במנחם ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
יושב על מדין מנהל עדהו במישרין
מוה' רחמים חי הויתה הכהן שליט"א.

שלום וברכה!

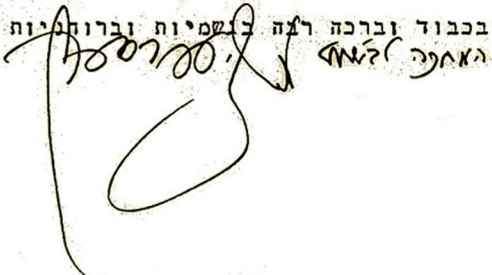
נעם לי לקבל מכתבו מצום הרביעי בשתא זו פום נדחה,
ויהי רצון אשר כיון דאידיחי אידחי, ובקרוב ממש יבטלו ימי צום אלו
ויהפכו לששון ולשמחה בביאת משיח צדקנו בעגלא דידין,

בו מזכיר ע"ד מצב בריאותו. ובעת רצון אזכירו על הציון
הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל. וכן את
בתו שתליט"א,

והרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בתוככי על נשיאי ישראל רועי
ישראל, מה בחיים חיונו בעלמא דיין עומד ומשמש אף בעלותו השמימה אינו
עוזב צאן מרעיתו ומעורר ר"ר עליהם בכל המצטרך להם מנפש ועד בשר,

ובפרט עלאלו אשר השגחה העליונה זיכתה אותם בהשפעה
בסביבתם, הרי כל הטבה ואפילו בעניניהם הפרטים, היינו מוכפלת כ"פ ככה
על המושפעים אנשי קהלתו, וזכות הרבים מסייעתם, ויהי רצון שיבשר טוב
בהאמור.

בכבוד וברכה רבה בשמיות וברוחניות
גאמ"ע זל"מ

מכתב להרה"ג רחמים חי הויתה רב המושב ברכה

כת"ק: כ[ל], [חיו]ת[ו], [ע]ב[ור], המחכה לבשו"ט חת"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

זוין "ירוח"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה"חשכ"ח
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג ורה"ח "ח"א אי"א נו"נ צ"ס
חו"ב עוסק בצ"צ וכו'
סוהרש"י ש"י

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל
כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי, לכ' ולכל אשר לו, ברכת כתיבה
וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות
וברוחניות.

9/29/98 בברכה אפרים אהרן
[Signature]

מכתב להגרש"י זוין

בכתי"ק: [ל]כ', בכבודו [בברכה] לבריאות ולבשו"ט, חתי"ק

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, י"ד טבת תש"א
ברוקלין.

ידידי הרה"ג הנודע לסם תהלה
ווי"ח אי"א מוה"ר שלמה יוסף
שליט"א ז"ל

שלום וברכה!

במענה על מכתב ידידי אודות חלישות בריאות זוגתו
הרבנית חת"י בודאי שאלו עצת רופא מומחה ויעשו כהוראתו והשי"ח
ישלח לה רפואה ויחזק את בריאות ידידי ובריאות ילדיהם יחיו
ויהיו לכולכם פרנסתכם במנוחה, וכבוד ידידי יצליח בעבודתו הכי טובה.
בדבר יקירי אני"ש, ר' עליהם יחיו, הנני נהנה במאד
מהמצב הרוחני בכלל ומתחוקף בעניני הנהגותיהם בפרט, ובכל מאדי
הנני חפץ לעשות בעזרתו ית' כל האפשרי לתומכם ולהזקם, אותם ואח
בי"ב יחיו, ולא אפונה אשר ועדי הנהגות יראו בעמלם ובחוקף רצונם
להתפרנס מיגיע כפיהם ויבואו לעזרתם, ונהניתי במאד אשר ידידי היקר
והכי נעלה הרה"ג ווי"ח אי"א מוה"ר שניאור זלמן שי' הארעליק נתקבל
לרב ויקבל פרס מסודר והשי"ח יצליחו בגשמיות וברוחניות.
בדבר ההצעה באופני הטבת מצב כולל תבי"ד, צריכים לחפש
עצות ולעשות בעזרתו ית' כל האפשרי בהטבת המצב.
על אודות ישיבת תורת אמת והפרעה הסדרים בה, שלחתי
תלגרמה לאגודת חב"ד בתל אביב אשר ידידי בצרוף ידידינו ר' משה
שי' גוראריי ור' חיים יוסף שי' ראו עניבלום יבקרו את הישיבה
ויודיעוני בפרטיות ממאבה בצירוף הצעות לשיפורו.

זכ"ר יצחק אבינו וזכ"ר

הרבנית ובריאות

מכתב מכ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ להגרש"י ז"ל, נדפס באג"ק ח"י עמ' שלב
בכת"ק: ידידו הדו"ט מכבדו ומברכו בגשמיות וברוחניות, חת"י"ק

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, ט"ו אייר, הרה"ץ
אטוואצק

כבוד ש"ב הרה"ג הנודע לשם חהלה
נזע תרשישים, וו"ח אי"א מוהר"ר
שלמה יהודה ליב שליט"א אליעזראוו.

ירושלים עה"ק חובב"א

שלום וברכה!

מתאים לחקי התקנון הנני ממלא את ידן בתור
בא-כח הנשיא / בהתאם לפרק י"ג סעיף ו' של התקנון המאושר /
להגיש לאישור את התקנות דלחלן, לסוכת הכולל, בתור הוספה
להתקנון המאושר מאת מושל המחוזי.

א.
בדבר קבלת הכספים מהדואר ומהבנקים.

- 1./ לקבלת הכספים מהדואר ומהבנקים בוחר הנשיא בעצמו
בשנים מבני הכולל. ועתה בחר לזה את בא-כחו הרב רבי
שלמה יהודה ליב אליעזראוו ואח רבי דוד לבנון.
- 2./ את הסוכן ופקיד ראשי להנהלת הכולל ממנה הנשיא בעצמו

ב.
בדבר סדר הבחירות לחברי ועד המועצה
להנהלת הכולל.

- 1./ נשיא הכולל הוא המסדר רשימת המועמדים להבחר לוועד
המועצה, ורק מרשימה זו בוחרים בני הכולל שלשה אנשים
לחברי ועד המועצה, ויחד עם שנים אשר הנשיא בעצמו
ממנה יהיו חמשה חברי המועצה.
- 2./ מועמד שלא הוכנס ברשימת הנשיא אין לו זכות להבחר
ולהכנס לחבר ועד המועצה.
- 3./ נשיא הכולל יכול לשלול לסוכת הכולל כולו- מסוג
אנשים שימצא לנכון את זכות ההשתפות בבחירות, הן
לבחור והן להבחר.

מכתבי זה הוא רשמי, ובאתי על החתום יום חדש ושנה הנ"ל

מכתב מכ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ להרב שלמה יהודה ליב אליעזראוו

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

RABBI
I. SCHNEERSOHN

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש.

ב"ה, ט' ניסן, תרצ"ב
רינא.

תע"א 15/88

אל כבוד הקהלה העברית אשר
בעי"ת לאדז יע"א.
ה' עליהם יחיו,

שלום וברכה!

מכתבם מא' ניסן נכון הניעני, וכן
הניעני הסכום 135 דאללאר אשר שלחו נדבתם
לעזר הפסח בשביל אחב"י שי' שכרוסיא.
מזכירי שי' שולח להם חשבון מפורט
וביאור דבר מניעת משלוח קמח של פסח בזמן
מאוחר כזה, והנני מקוה אשר מנהלי הקהלה הנכבדים
שי' יסכימו לדעתי לשלוח בעד הסכום הנשאר
90,07 דאללאר, ע"י הטארנסין / אשר שם עולה
בזול הרבה / צרכי אכל שונים לרכנים וזקני
ת"ח שליט"א, ובפרט כאוקראינא אשר שם הרעב גדול
מאד וממש גועים ברעב, ואני עורך עכשו רשימה של
רבנים ות"ח למי לשלוח, ובטח יודיעוני מהסכמתם
על זה בהקדם. וכאשר אשלח אז אשלח להם אי"ה רשימה
למי וכמה נשלח.

ובגלל מעשה הטוב והחסד אשר עשו עם
אחיהם הנדכאים שי' יברכם השי"ת ככל מעשה ידיהם
ויצליח להם בכל מילי דמיטב הנפש ועד כשר
הדו"ש ומברכם, של.

מכתב מכ"ק אדמו"ר מהור"י"ץ להקהלה העברית בלאדז

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

קפ"

אחרת יהנב" תרפ"ט

כדוף יפיו הנקלף והני נכרפ
איא" מהל" פופ שי'

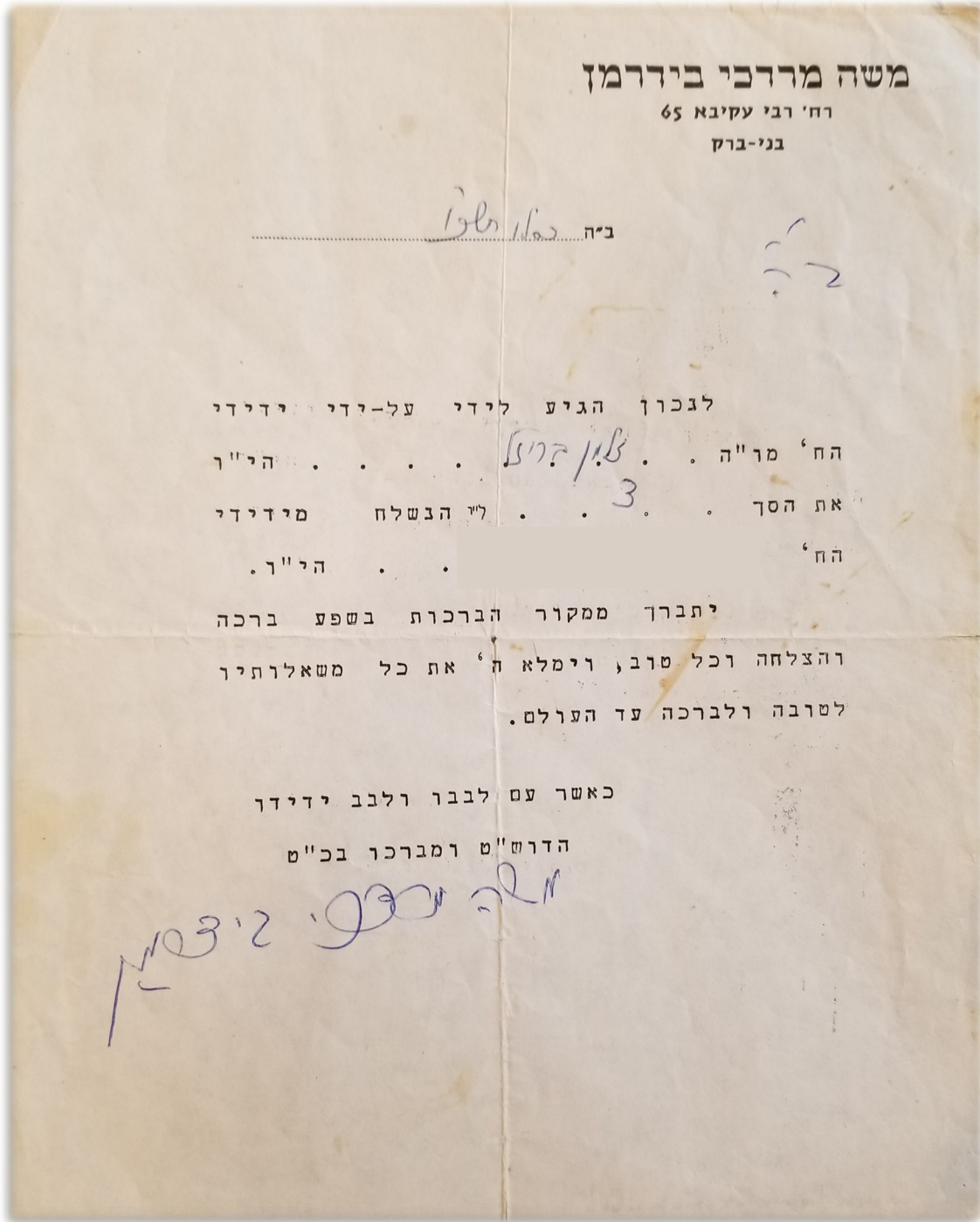
שום ודרכפ

כתבו פגינני באןפול, ודרכתו דדרכ
שנה טוקפ ומתנפ בגול" שנה אשכ דפ ימלא פשיה"
משאלות לקדו ואוקפ ולדרכפ ומשני רוד הפקדופפלא
פסיפני לי הנני עפ עתפ הפולות דרכמי דכתב
שפני מלא עתפ

יפיו פופ"ט ומכרכו, אס"ל

מכתב מכ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ

הוספה

מכתב ברכה ואישור קבלת "מעמדות" עם חתי"ק מהרה"ק
מוהרמ"מ מלעלוב זצ"ל סבא רבה של הכלה.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

שער

מכתבים מבית חיינו

אכדאז אלוין צווקול שית

Handwritten text in Hebrew script, appearing as bleed-through from the reverse side of the page. The text is dense and covers most of the page area, with some words and phrases being more legible than others. The handwriting is cursive and somewhat slanted.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

מכתבים מהנעשה ונשמע בבית חיינו מחודש אדר תשכ"ב עד חודש תשרי תשכ"ג, ששלח הרה"ת ר' ישעי' זוסיא פעלדמאן שליט"א ליבחל"ח סב החתן הרה"ת ר' אלימלך צויבל ע"ה שלמד אז בארץ ישראל לאחר שחזר מ'שנת הקבוצה' בשנת תשכ"ב.

מכתב מח' אד"ש תשכ"ב

את מכתבך קבלתי היום, ראשית את הנחה¹ שאתה שלחת ליואל כהן זה הגיע ביום ששי ג' אדר שני, ועד מוצש"ק הוא לא הכניס את זה. בטח כבר הכניס את הנחה¹ לכ"ק אד"ש, אבל אני לא ראיתי אותו בכדי לשאול אותו.

כאן אין שום חדשות. כ"ק אדמו"ר נסע בו' אדר שני על האהל. דער דרייבער איז גיווען לייבקע אלבסקי. ווייל יודל קרינסקי איז גיווען ניט בקו הבריאות.

היום כבר הופיע לאור ספר קובץ השיעורים מהרב פיקרסקי, מוכר לכל.

מכתב מי"א ניסן תשכ"ב

אני אכתוב לך קצת מה הי' למעלה מתי שכ"ק אד"ש אוכל למעלה.

ביום א' דחג שאל רש"ג למה כתוב הגדה הא' בקמץ ולא בצירי. כ"ק ענה מ'האט דאס אונטערגייכניט אין דער הגדה אז מ'דארף זאגן הא'. רש"ג: למה בכל הסידורים כתוב הא'. כ"ק אד"ש: א גרייז פון דער סידור. וואס עס איז פאראן א סידור פון אלטער רבי'ן און אויף עם איז פאראן א לוח התיקון, איז מה-דאך אז דאס האט דאך די דרוק פאר אלטער רבי'ן איז פאראן גרייזען, דעם סידור האב איך ניט געזען ווי עס שטייט נאר דעם לוח התיקון. וואס אפילו אין תניא איז אויך פאראן א לוח התיקון. רופט זיך אפ ש.ג. פון ארץ ישראל אז דער תל אביב'ער תניא'ס איז ניטא קיין גרייזען, כ"ק אד"ש: עס איז ניטא קיין גרייזען? (בלשון תמי'). אפילו דוד המלך זאגט שגיאות מי יבין. ואמר, עס קען דאך זיין מיט גרייזען אבער עס קען דאך זיין אן גרייזען אויך. ענה כ"ק אד"ש: אז מ'זאגט דאך שגיאות מי יבין, א' סימן אז מ'קען ניט וויסן, ס'איז פאראן גרייזען².

שאל רש"ג למה בהגדה של פסח כתוב שלא אומרים חסל סידור פסח, הלשון "בא' חב"ד זאגט מען דאָס ניט ווייל עס וועט נמשך די הארה אויך נאָך פסח אויף אַ גאַנץ יאָר", פארוואס נאר בא חב"ד עס וועט דאך נמשך בא אלע אידען? ענה כ"ק אד"ש: דאס איז דעם שווער'ס לשון אזוי, און אזוי איז אויך גידרוקט אין תש"ג חג-הפסח. הוא שאל עוד

1. הכוונה למאמר ד"ה אל יפטר אדם מחברו, שנאמרה בחדר הק' בי"ז אדר לתלמידי הקבוצה' שחזרו לאה"ק. ושלח ר' מייילך הנחה מא"י למסור לר' יואל.

2. או אוצ"ל: א סימן אז מ'קען ניט וויסן אז ס'איז ניט פאראן גרייזען.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

פעם ועוד פעם, בסוף ענה כ"ק אד"ש בצחוק-קל: ווייל ביי זיי איז די הארה בהעלם, און ביי חב"ד איז דאס בגילוי.

זהו סעודה היום אַ דחג הפסח.

מכתב ממוצש"ק פ' אמור, אור לט' אייר תשכ"ב

פורים תשכ"ב

מאחור נראה סבא רבה של החתן הרה"ת ר' שניאור זלמן הכהן ע"ה בלעסאפסקי

את מכתבך קיבלתי עכשיו. וקודם כל אני רוצה לכתוב קצת כמה דברים מבית חיינו. בטח שמעת שכ"ק אד"ש נתן בי"ג ניסן לר' שמואל לויטין 61 דאלערס מיוחדים. וכולם חדשים. כסף בעד התוועדות על כל השנה. לפני שבוע במוצש"ק ר"ח אייר. עשה ר' שמואל הגרלה. רק לשש דאלער (הוא רוצה לחלק את כל

הכסף לעשרה חדשים. שש לכל חדש). בשעת הגרלה היו רק 12 בחורים. ואני ג"כ ביניהם וי, זכינו אני וי, ז.א. בשביל לפדות את הדאלער וסכום הפדיה הוא 20 דאלער. מובן שכ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בשביל לפדות שנתן מיוחדים וחדשים. וששים ואחד - מתאים לקאפיטל תהלים ס"א.

בשבת מברכים אייר דיבר כ"ק אד"ש הרבה בנוגע למשיח. והרי גם המאמר מדובר בזה ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דיבר. אחרי מנחה יצא ר' שמואל לויטין והלך לדרכו. וכ"ק אד"ש יצא אחריו - בזמן כמה רגעים, ומובן שהשיג אותו. רופט זיך אפ' ר' שמואל מ'זאגט אז משיח וועט קומען פאואל'יע (ז.א. לאט) ענטפערט דער רבי זאל גיזונט זיין, פתאום וועט ער קומען. את המעשה שמעתי מר' שמואל לבד.

דניאל מ. איז גיווען בשבוע שעבר על יחידות בערך חצי שעה. הוא מספר שדיבר עם כ"ק אדמו"ר שליט"א בשלוש שפות. אידיש איינגליש ודייטש. דניאל התחיל לדבר באידיש אבל כשלא הי' יכול לבטא מילה באידיש ביטא את המילה באנגלית, המשיך כ"ק אד"ש באנגלית. וככה זה הי' גם בדייטש. אבל דניאל החליף את השפות הרבה פעמים מפני הטעם הנ"ל. ובאיזה שפה שגמר את המילה אחרונה, באותה שפה המשיך כ"ק אד"ש. כ"ק אד"ש יעדער 5 מינוט האט געזאגט א גלייך ווערטעל. מובן שזה בשם המושאל. כ"ק אמר לו שיתקשר עם רופא שבאותו מקצוע כמותו. אמר דניאל שהוא כבר מקושר עם אחד. האט דער רבי גיענטפערט אפשר איז ער א איד, און אפשר וועט ער פרעגן ווי אזוי ביסטו גיקומען צו אידישקייט. און דורך דעם וועט

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

ער אויך נתקרב ווערן צו אידישקייט. כ"ק אד"ש אמר לו שישאר כאן עד אחרי שמחת תורה.

כ"ק אד"ש אמר לאלי' ט. שילך לקעמפ גן ישראל. וילמד שם בהתמדה, את הפרטים אני לא יודע. עד השנה הוא הלך כל פעם לקעמפ אגודה. בערב פסח הוא קיבל שליחות מכ"ק אד"ש. כ"ק אד"ש רצה לשלוח למי שהוא מצה, אז שאל למי יש קאר, ולאלי' הי' לו. אז כ"ק אד"ש נתן לו בשביל לתת לא.ש. ובשכר טרחה נתן לו מצה שלימה.

ביום חמישי ו' אייר נסע ר' בן ציון שם-טוב בחזרה לאנגלי'. וזה אתה יודע, שמאנגלי' באים שני אירונים מאורגנים לכ"ק אד"ש. א' מלונדון וישאר כאן עד אחרי חג השבועות השתא. ב' מאורגן ע"י זלמן יפה ממאנצעסטער. הוא יבא על חג הגאולה י"ב תמוז. בן ציון איז א חברה'מאן, ער פארט און קומט. מסתמא מיטן פליין פון י"ב תמוז וועט ער זיין שוין צוריק.

געוויס ראית את הלקוטי שיחות שיצא לאור. והי' מאוד נכון שישלחו מכתבי תודה הרבה. ולבאר את נחיצות הדבר. ושיהי' הרבה מכתבים תודות ונחיצות הדבר, ודעת קהל גדול, אולי יש האפענונג שיצא עוד דברים. ר' ש.ג. האט די לעצטע טעג פסח גיפראוועט צוויי טעג יום טוב.

אתה בקשת ממני את המכתב לשלוחים לפר"ז³:

ב"ה כ"ח אדר ה'תשכ"ב

ברוקלין נ"י

אל תלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה

מאשר הנני קבלת מכתבם מיום כ"ו אדר והקודמו. ובעת רצון יזכירום על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבם. ויהי' רצון שיבשרו טוב בכל הנ"ל.

הרי נמצאים אנו בחדשי אדר, ונקודתם ימי הפורים, חדש הצלחה ליהודים בכל עניניהם.

ולהעיר אשר כמובן מחז"ל (מגילה יג, ב. ועוד) נס פורים תלוי הי' בזה, שבאדר נולד משה רבינו, והוסיפו רז"ל ביאור, שהיתה אז השנה מעוברת, והי' זה באדר ראשון (סוטה יב, ב).

- ובפרט דהש"ס דילן פליג על הירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ולא הביא (מגילה ו, ב) את המ"ד דאותה השנה (דהפיל פור) הייתה מעוברת.

וידוע פירוש האריז"ל על הכתוב, והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

3. נוסח תורף המכתב (כללי פרטי) נדפס באג"ק חכ"ב עמ' קסא. מתאריך שושן פורים קטן תשכ"ב.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

בברכה לבשו"ט (בכת"ק): ולהצלחה רבה בכל עניניהם

(חי"ק)

מכתב מיום ראשון כ"ג אייר תשכ"ב

בטח שמעת שבל"ג בעומר התוועד כ"ק אד"ש. בל"ג בעומר נסע כ"ק אד"ש על האוהל. ועד שהוא חזר הי' כבר בערך 6 בערב. אז רק נודע שכ"ק אד"ש יצא להתוועד. כ"ק אד"ש יצא לפני השקיעה ולא חכה על האורחים מאנגליה.

אתמול בשבת גם התוועד כ"ק אד"ש אבל הי' מעשה נורא. מה שכ"ק אד"ש סיפר. זה הי' השיחה השני'. מיט דרייסיק יאר צוריק האט דער פריערדיקער רבי דערציילט ל"ג בעומר, אז עס איז גיווען בא מיין טאטע (רש"ב) אין יאר תרס"ג איז גיווען ביים טאטען אין א מצב ניט פון שמחה וטוב לבב נאר קצה ההפכי. ער האט זיך פאר קיינעמען ניט גיקלאגט זיך נאר פאר זוגתו הרבנית, האט ער דערציילט אז נאך עבודה ויגיעה גדולה איז ניטא קיין איין מידה מבוררת ווי צו דארף צו זיין. און עס איז ניט קיין ענין אין חסידות אז עס זאל זיין קלאר אין השגה אז עס זאל לייכטן (תדע שאותיות הם לא מדויק) אן א בהירות. . האט דער רבי מוסיף גיווען אז דאס איז גיווען אין תרס"ג נאך איידער דער המשך פון ר"ה. וואס דער המשך איז ידוע ומפורסם.

און דער רבי האט דערציילט אז אמאל האט זיך (רש"ב) פארטראכט אין א ענין, אז שפעטער האט ער גיפרופט אויס געפינען (פון זון) בעקיפין וואס פאר א טאג איז איצטער. און דער רבי האט אויך יעמאלט דערציילט אז בא עם איז גיווען בעלשמסקע ענינים. אזוי ווי מ'וועט ווייטער דערציילן.

איז דער רבי (רש"ב) גיווען אין ווין בא פראפעסער הידוע פראיד. האט ער גיזאגט אז דער חסרון איז ווייל די קאפ באגרייפט מער ווי די הערץ קען צונעמן און די הארץ קעניט צונעמען וואס די קאפ באגרייפט. און ער האט גיגעבן א עצה אז מי זאל זיך צו הערן וואס דער ראבינער רעדט. און לערנען דאס און טאן אין דעם, און מודיע זיין עם.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

און בא עם איז גיווען בעלשמסקע ענינים. רש"ב מיטן זון האבן גילערנט הלכות טוען ונטען אין חושן משפט. אז מארגן וועט מען ארויספארן, וואס דא הייסט דאס א "הייק", און באם רבי'ן איז ניט גיווען קיין סדר פרעגען פארוואס פארווען צוליב וואס וכו' וכו'. אויף מארגען האבען זיי ביידע גינומען דעם טלית און תפילין און גיפארן א פאר שעה אין א קליינע שטעטל. און גינומען א האטעל אזוי ווי אין קליין שטעטל. און גיזאגט אז מ'וועט גיין מנחם אבל זיין א אלמנה מיט צוויי טעכטער. איז רש"ב אריין גיקומען צו דער אלמנה, וניחמה ודיבר על ליבה. האבען זיי גיפרעגט ווער איז ער, האט ער גיענטפערט אין זה נוגע, מסתמא איז גיווען דער לשון וואס איז דאס נוגע, און ער האט דארט גידאווענט מנחה ומעריב. און דער רבי האט מדייק גיווען אז מנחה האט רש"ב גידאווענט פריער, נאר ער איז גיווען דארט. און מעריב האט ער גידאווענט. און (רש"ב) האט גיזאגט די אלמנה אז מ'זאל צו גרייטען כשר'ן מילך ווייל ער בלייבט דא א מעת לעת.

דערנאך זיינען זיי גיפארן אין פרעשבורגער ישיבה און גינומען צוויי בחורים - חתנים פאר ביידע טעכטער. איין חתונה איז גיווען נאך בהיותם שם און די צווייטע איז גיווען נאך שבועות. און דער רש"ב האט זיי גיקויפט די זאכן וואס מ'דארף האבן צו הכנסת כלה. און דאס האט אפ גיקאסט א שיינע פאר הונדרעט רובל. זהו השני סיפורים.

אני רוצה יותר טוב לכתוב את ההוראה שכ"ק אמר בסיפור. וועגען דעם דאקטארס עצה אז בשעת מ'איז גיווען אין א מצב פון שפלת הרוח דארף מען לערנען דעם ראבינערס ווערטער, וואס דורך דעם ווערט רוממות הנפש. וואס דאס איז דאך דער ביאור וואס רשב"י האט גיזאגט אנא סימנא בעלמא, וואס דער אלטער רבי זאגט אז דאס איז לכאורה לאו דרך פון צדיקים, נאר דער ענין איז ווייל דאס איז אלקות מדברת מתוך גרונו. און דערפאר שבחוהו התלמידים אזוי ווי קרו לו שבת. מאן פני האדון רשב"י, וכו'. וואס דורך התשבחות האט גיפועלט און דאס איז מחבר תורה וקודשה בריך הוא. ע"כ מכ"ק אד"ש.

איז דאך קלאר וואס מיינט אז מען זאל לערנען דעם רבי זאל גיזונט זיין אז מ'זאל לערנען וואס דער רבי זאגט. ולכן אפשר שתעוררו שהרש"ח יכתוב מכתב לכ"ק אד"ש שיצא מאמרים מכ"ק אד"ש. הרי מהמעשה מבואר אז מ'זאל לערנען דעם ראבינער ווערטער. ומי יודע אולי זה תלוי רק שיתעוררו מלמטה, באתעדל"ת. אולי יהי גם מכאן.

אין לי עכשיו מה לכתוב. השיחות שאתה מוציא חסירים כמה הנחות, הם ישנו רק אצל ב. ש. כ. אבל מה שהי' הי' אני מחכה על תשובתך המהירה.

שמואל לו ישלח כל התוועדות של אתמול לי.מ.ג. ותראה אצלו.

מכתב מח' סיון תשכ"ב

בחג השבועות בליל אַ דחג השבועות בשעה ד לפנות בוקר אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א את

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

המאמר ד"ה צאנה וראנה בנות ציון. וכ"ק ביאר שהנשמות נקראים מהלכים. מלאכים עומדים. בטח שמעת שלא עלו בסעודה למעלה. מפני שכ"ק אמר בשבת מברכים סיון שעשו סדר שעולים בקומה השני', ומפאטר'ט די צייט (אני כותב רק בקיצור נמרץ). ע"כ אלו שיעלו ישאלו אותם בנגלה ובדא"ת. ובכל דרכך דעהו. עס דארף זיין ניט נאר טוב נאר יותר מטוב. און עס וועט ניט לוינען ניט פאר עם און ניט פאר מיר. דער רבי האט יעמאלט אליין אויסגעפירט "עד כאן איז די שארפע ווערטער", מובן שאף אחד לא עלה בקומה השני'.

אתמול בהתועדות דחג השבועות היתה בערך יותר משש שעות. אני יכתוב קצת בנוגע לפועל. כ"ק אד"ש תבע מאד שיבנו בנינים. דיבר הרבה בזה שיש תמכין דאורייתא בשלשה במזון לבוש ובית. שבתמכין דאורייתא יש שנותן רק כפי הציווי כי ששכלו מחייב אותו, ויש שנותן ג"כ לא רק מה שהשכל מחייב ונותן יותר מכפי חיוב שכלו, אבער עס איז ניט אפגעפרעגט בא אים אזא סומע. מזון הוא כפי חיוב שכלו. ויותר מכפי שכלו אבער עס איז בא אים ניט אפגיפרעגט זה לבוש. מקיף אבל קרוב. ויש ענין בית שנותן יותר מכפי שכלו לגמרי אז אין שכל איז בא אים אפגיפרעגט. ביז אפילו אין מיצרים וגבולים דקדושה

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

אזוי ווי עס איז פאראן אסאך עלטערע וואס מ'האלט דאך אפ פון בויען איז אדרבא דווקא מ'דארף בויען. דיבר בזה בארוכה.

ואחרי זה האט דער רבי געהויבען זייער שטארק ז.ס., עס איז פאראן איינער וואס שטאמט פון בית הרב און אליין האט אויפגעבויט הייזער בתי כנסיות ומדרשות ת"ת אין ירושלים, ער האט אליין ניט געוואוסט אז זכות אבותיו מסייעתו, און ווער עס האט עם געהאלפן ווייס איך ניט. וואס דאס איז אַ ענטפער און אַ באַווייז אז די וואס טענה'ן אז עס איז ניטא קיין געלט, מ'דארף בויען. כ"ק אד"ש הזכיר בנוגע ללונדון, אז מ'זאל בויען א בנין. און טאקע פון שתי קומות. און דאס איז אויך אַ באַווייז אז אין מאנטריאל האט מען אויף געבויט א בנין זייער א שיינע. וכ"ק הזכיר את צרפת שבונים שמה בית ספר לנוער. און בנוגע ארץ ישראל איז פאראן זקנים וואס לערנען און דאווענען פאר זיך, מסתמא אזוי דארף מען זאגן. און מ'זאגט סברות אזוי און סברות אזוי אלו ואלו דברי אלקים. און דערוויילע האט מען נאך ניט אויף געבויט, וואס מ'האט גיקענט ראטעווען אזוי פיל קינדער, נאר ווייל עס איז ניט דא קיין בנין. איך האב זיי אפגעגעבן כבוד. אבער כבוד האט אויך א שיעור. זיי ווילן זאגן סברות זאלן זיי שלאפן מיט זייער סברות געזונטערהייט. און מ'וועט אויף בויען א בנין. דיבר בזה בארוכה, כל השיחות של הבנין הי' שלש שיחות.

דערנאך האט דער רבי זייער שטארק געמאנט בא תלמידי הישיבות אז מ'זאל לערנען תורה. ניט נאר בבחי' מזון וואס דאס איז אין סדר. ניט נאר חוץ פון סדר בערך ווי דער שכל איז מחייב אדער מער א ביסל. וואס דאס איז לבוש, אבער בכדי אויף צו פארהיטן פון קעלט און היץ - אפילו די לבושים איז דאס ניט גענוג, נאר א בית. מ'זאל ניט קוקן אויף די משגיחים וכו' און מ'זאל לערנען תורה פשוט כפשוטה תורה בשופי פארן סדר און נאכן סדר. ע"כ, דער רבי האט זייער שטארק געמאנט לערנען.

מכתב מיום כ"ג סיון תשכ"ב

אני מאד מתפלא על השאלה מה עם הפסק שקיבל מי שעלה, הרי כתבתי לך אחרי חג השבועות שאף אחד לא עלה לקומה השני' בהסעודה. רק לא הבנת מה של. כתב מסתמא. שבכל חג השבועות עולה זלמן דוכמן להגיד לחיים פארן בעל שם. וואס הילולא שלו איז דער ערשטן טאג פון חג השבועות. איז בשעת ער איז ארויף האט ער זיך גינומען פארענטפערן זיך. האט דער רבי זאל גיזונט זיין גיזאגט אז מ'האט ניט איין גימיינט נאר צעירי אגודת חב"ד. אבל הבחורים אף אחד לא עלה. כמו שכתבתי לך. לפלא על הקס"ד.

אתמול ביחידות אצל כ"ק אד"ש הי' ש. מהסוכנות מטעם מזרחי בערך שתי שעות ואחרי זה הי' ב. ג"כ ממזרחי בערך כנ"ל. היחידות נגמרה בבוקר וקראו בתורה הבעל קריאה הי'

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

לייב אלבסקי. הקריאה הי' בשעה שש בבוקר.

החלק שני של לקוטי שיחות של כ"ק אד"ש יצא בקרוב לאור.

מה נשמע עם השיחות האם אתה שלחת כבר אותם, היום ראיתי מכתב מש.ל., הוא בצרפת. כל המכתב מלא געגועים ל770. בר"ח תמוז ביום ראשון בלילה בא כבר הצארטער ממאנצעסטער אנגליה.

מכתב מז' תמוז תשכ"ב

בנוגע לברכת הנהנין מתורגם לאידיש, לייבל גרונר אומר שהוא ראה את זה. ושאל אם זה הולך ביחד עם הלשון קודש רק מן הצדדים או למטה התרגום לאידיש.

השבת הי' התוועדות כ"ק אד"ש. אני אכתוב לך קצת את תוכן השיחות. כ"ק אד"ש בסוף התוועדות אזוי ווי עס איז שבע ברכות פון א רוסישען איד זאל מען זינגען ופרצת. ואחר כך צוה לנגן כי בשמחה תצאו וקם ורקד.

תוכן השיחות, היינטיקער סדרה איז פ' קרח, קרח האט געקריגט אויף משה רבינו. ווי עס איז משמע פון מפרשי החומש ומדרשים. אויב מ'וועט זאגן אפילו אויף כהונה איז אויך ניט פארשטאנדיק וואס ער מיט 250 סנהדרין האבן געטענה'ט מדוע תתנשאו על קהל ה' כולם קדושים ובתוכם ה', ווי אזוי האבן זיי גיקענט טענה'ן א טענה וואס עס איז שולל זייער אייגינע מציאות. זיי זיינען דאך אויך גיווען גרעסער פאר קהל ישראל אזוי ווי משה האט זיי גע'ענטפערט רב לכם בני לוי. און נאך ניט פארשטאנדיק פארוואס האבן זיי גיווארט ביז עס האט דאך גיענדיקט חטא המרגלים נאך תשעה באב. זיי האבן דאך גיקענט גלייך ווען עס איז נתחנך געווארן דער משכן סוף אדר אנהויב ניסן. און בפרט ווי עס שטייט אין סדר עולם אז ווען משה רבינו האט אויף גיזען דעם טעות המרגלים. ערשט יעמולט איז גיקענט זיין קרח'ס טענה. נאר דאס וועט פארשטאנדיק ווערן וואס מ'האט גירעדט יענע וואך דעם ענין פון חטא המרגלים אז די מרגלים האבן ניט גיוואלט גיין אין ארץ נושבת. וואס דארט דארף זיין א סדר פון ואספת דגנך וכו' אנגיטאן מצות אין גשמיות, אזוי איז דאך בפשטות רוב המצות זיינען תלויים בארץ, אפילו די מצות וואס זיינען ניט תלויים בארץ זיינען אין מדבר ניט שייך, אזוי ווי מצות מזוזה און נאך. זיי האבן גיוואלט בלייבן אין מדבר א סדר פון העכער פאר וועלט פון ניסים און תורה. לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, אויף דערויף האט זיי משה [?] גיענטפערט אם חפץ בנו ה' עלה נעלה, וואס טענה'ט איר אז אין טבע וועלן מיר ניט איינעמען עס איז ארץ אוכלת יושביה, אז דער רצון ה' איז נאר אין מעשה. טובה הארץ מאד מאד. ניט אין תורה פון מדבר. איז נאכן חטא המרגלים אז דער רצון ה' איז במעשה דוקא, איז גיקומען קרח אויב אזוי איז כולם קדושים אלע גלייך. אויך אין תורה האט קרח אויך גיוואוסט אז משה רבינו איז העכער אז משה קיבל תורה מסיני איז ניט גלייך. און אהרן וואס האט גילערנט מפי משה אליין איז העכער. דערפאר זיינען זיי אויך נשיאים ראשי

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

סנהדראות זיינען העכער פון קהל ישראל אבער אז אויב דער רצון ה' איז במעשה איז דאך כולם קדושים אז איז גלייך משה מיט פשוטי עם אויב נאר ער איז מקיים די מצוה אזוי ווי עס שטייט אין שו"ע מיט אלע פרטים איז ער מקיים רצון ה' דאס איז דער קוועטש ובתוכם ה' אז אין זיי איז דאך דער רצון העליון. איז מדוע תתנשאו, ווייל אלע נשיאים האבן ניט גיהאט קיין דין פון נשיא, מלך, נאר משה רבינו האט גיהאט דינים פון א נשיא און א מלך. (אין אונזערע ווערטער, אין תורה איז פאראן דרגות, מען קען לערנען פון א קטן צו א גדול אבער ניט קיין ענין באין ערוך, אבער א רבי'ן אויף וואס דארף מען). אויף דערויף האט משה גיענטפערט בוקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדש והקריב אליו, משה האט גיענטפערט אז עס דארף זיין ליכטיק, און עס דארף זיין וידע ה', און מ'דארף וויסן דעם אויבערשטן.

אזוי ווי דער אלטער רבי פרעגט די קשיא וואס איז דער לשון מעשים טובים מעשה מיינט מעשה המצוות, איז וואס איז דער ענין טובים. תורה מיינט מען דאס תורת ה', איז סתם מעשה מיינט דאס מעשה המצוות. וואס איז דער דיוק טובים. נאר טובים מיינט מען פונקט ווי אבן טוב וואס ענינו איז ריינקייט לייכטן און אז ער פארפאטשקעט מיט רפש בלאטע איז לייכט ער ניט. אדרבה ער טוט נאך היפך ענינו. נאך שמוציק. אזוי איז אויך אז א איד טוט א מצוה ניט ווי עס צו באדארף צו זיין איז ער מוסיף חיות בקליפה וואס דערפאר איז די מדינה וואס אידן געפינן זיך אין גלות איז די שטארקסטער מיט די מצוות וואס אידן זיינען מקיים ווייל די מצוות זיינען מוסיף חיות בקליפה. און ווער טוט דאס אויף אז די מעשה זאלן זיין מאירים דוקא א נשיא, רועה נאמן. וואס דאס איז דורך עבודת התפלה. וואס דאס גיט א חיות אין קיום המצוות.

וואס אין מעשה פון א נשיא איז אויך באין ערוך פון פשוטי עם.

אזוי ווי דער אלטער רבי זאגט אין תניא מי הוא זה ואיזהו אשר ערב ליבו לגשת למדרגת משה שמץ מנהו וואס אויב אז דאס גייט אויף כוונה, צודען דארף דאס דער אלטער רבי זאגן, אלע ווייסען אז מ'קען ניט צוקומען צו משה רבינו השגה נאר אפילו די מעשה בפועל איז פון א נשיא העכער באין ערוך. א הלכה אין נגלה אויך אזוי. ביום הכיפורים איז אפילו די תמידים וואס מ'האט מקריב גיווען יעדען טאג, איז ביום כיפור נאר דורך א כהן גדול, הגם אז דאס איז דער זעלבער תמיד, ווייל יום כיפור אזוי ווי "אהני למוספים דילהו" אזוי איז "אהני לתמידים דליהו", אז די קדושה פון יום כיפור פועל'ט אפילו אין תמידים. וואס דאס איז די הוראה לכאו"א ישנו הטוענים רחמנא ליבא בעי אזוי ווי חטא המרגלים, וישנו הטוענים נאר מעשה אליין חטא קרח. און דער אמת דארף זיין ביידע זאכן.

און אזוי איז דאך דער דרך פון רבי'ן בעל הגאולה די"ב תמוז אז ער האט דאך אפגיגעבן אז א קינד זאל מקיים זיין א מצוה פשוט. און אויך אויף עבודת התפלה און העכער. און ביידע גיווען כרוך בסכנת נפשות.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

תכתוב לי אם הבנת את הכתב הזה. נו, שלום להתראות.

מכתב מאור ליום כ"א תמוז תשכ"ב

אצל א.ס. הי' כ"ק אדמו"ר שליט"א מסדר קדושין אני נסעתי גם על החתונה של א. בפייטסבורג, כ"ק אד"ש סידר קדושין בשעה 2:30 ואנחנו יצאנו תיכף אחרי החופה עם טעקסי, אני וי. ועוד ועשינו את הדרך מהר. החתונה היה שמחה. השווער של א. הוא .. מפני שהוא נכנס קודם החופה ז.א. בלילה לפני החופה והתלונן שהבחורים לא רוצים לנסוע על החתונה מפני ששמעו שכ"ק אד"ש מסדר קדושין. כ"ק אדמו"ר ענה לו יכולים לנסוע אחרי החופה. נו הוא לא .. ב"ה שזה שכ"ק אד"ש סידר קידושין. שמואל לו נהי' חתן. ואני אסיים את המכתב מחר. עם עוד חתן. שמואל לו התחתן עם בת זלמן יפה ממאנצעסטער מאנגליה. בשעת שהוא הי' על יחידות אצל כ"ק אד"ש אמר שהוא רוצה ששמואל יהי' סוחר, "ביזנעס", אמר כ"ק אד"ש איך וויל אז ער זאל זיין א לאמטערנטשיק, כ"ק אד"ש הרבה דיבר בהתוועדות של י"ב תמוז השתא, בטח תשמע את הטייפ של י"ב תמוז.

כ"ק הי' שמח מאוד. בהתגלות השמחה. כ"ק דיבר בי"ב תמוז אז מ'דארף זיין א לאמטערנטשיק, דערלייכטן אידן הרבה מאד.

אני אחזר בקבלת שבת פ' מטות מסעי את המאמר של י"ב תמוז המתחיל כל הנקרא בשמי.

כ"ק אד"ש התוועד בשבת י"ב תמוז. והתוועדות הגדולה היתה ביום ראשון. כ"ק אד"ש לא נסע בי"ב תמוז על האוהל כמו בשנה שעברה ביום ט"ו הוא נסע.

מכתב מיום כ"א תמוז תשכ"ב

כאן יצא לאור מאמר אדמו"ר הזקן בחכמה יבנה בית. מה שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בהתוועדות ח"י אלול. וגם שיחה מכ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לתניא ושו"ע. וצדקה בעד קופת שני אור. בטח כבר קיבלתם את השיחה והמאמר מפני שכ"ק צוה לפרסם לכל אנ"ש.

מכתב מג' מנ"א תשכ"ב

מה שאתה כותב בנוגע לא. שלא קיבל בתשובת כ"ק אדמו"ר שליט"א שיצלה בשליחות. האם כל העשרה כן מקבלים? וגם מה שאתה שואל האם כ"ק אדמו"ר הגיה הרבה את השיחה של שבת י"ב תמוז. כן דאי' הרבה. אחרי שיצא את השיחה של י"ב תמוז. מקוים שיצא עוד. הכניסו את השיחה של י"ב תמוז. עם מראה מקומות עד כמה שיכלו וגם תקנו את הלשון של יואל כהן ומקוים שיצא. כן עושים כל הנחות עכשיו עם מראה מקומות. כל הנחות עברו לצא"ח הם רוצים לעשות יותר מאורגן לפרסם את כל הנחות כפי שצריך

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

להיות. חוץ מי"ב תמוז עוד לא יצא לאור הם מונחים אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א. החלק השני של לקוטי שיחות יהי' הוספה, כל מכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א על פרשת השבוע. זאת סיפר לי ר' דוד רסקין. שהם שאלו מה להוסיף מפני ששמה מאד פחות דפים. הי' הצעה שידפיסו כל מכתבי ראש השנה וי"א ניסן על חג הפסח, את זה כ"ק אדמו"ר דחה. שזה יצא לחוד. והוסיף שידפיסו המכתבים על פרשת השבוע שישנם. מקוים שזה יצא לכ' מנ"א השתא.

שמעתי כמה פעמים מילה מאד יפה מר' בן ציון שם-טוב. שפעם ביקש ברכה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ער זאל זוכה זיין פארשאפען דעם רבי'ן נחת רוח. זה הי' בפתקא. כ"ק אדמו"ר ענה "כנראה שלמעלה רוצים בזה. פשיטא שאני רוצה בזה. ויהי רצון שגם הוא יעשה חלקו בזה".

מכתב מי"ד אלול תשכ"ב

אני מקוה שהיום נתוועד. אני מקוה ביננו לבד ובטח שמא כ"ק יתוועד. היום יש חתונה, וביום שני ח"י אלול החתונה של לייבקע אלבסקי בקליבלאנד. מקוים שבד' תשרי יבא צ'ארטער מאנגלי'. היום בשעת מנחה שכ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בידו הקדושה להחתן י.ש. את הסידור האט ער געשמייכלט און געזאגט אז זאלסט אויסבעטן אלע גוטע זאכן.

מכתב מג' תשרי תשכ"ג

המפתח בידו הק' של הרבי, ביציאה מהתוועדות

זה בטח שמעת מהתוועדות של כ"ט אלול. שהי' קבלת פנים בשביל האורחים מארצנו הקדושה. דער רבי זאל גיזונט זיין איז גיווען בשעת די פארבריינגען פריילאך בשעת י.פ. הביא איתו את המפתח מראש העיר של קרית גת למסור את מפתח העיר לכ"ק אדמו"ר שליט"א. כ"ק אדמו"ר אמר שימסור את זה בהתוועדות של כ"ט אלול. וכמו"כ את הסטענדער שהביאו מבית ספר מלאכה מכפר חב"ד. שימסרו כך בהתוועדות הנ"ל. התוועדות ארכה שתי שעות. השיחה הראשונה היתה גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

בשעת המסירת המפתח, זה הי' בקופסה של ניילון. כ"ק אד"ש הסתכל על זה ואמר, מיט אַ פארמאכטען שליסל קען מען גארניט טאן. ולבד קרע את הניילון ודיבר שיחה ארוכה מאד. דיבר בנגלה הענין של מסירת מפתח שיש לו

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

רשות על כל העיר. אז די גאנצע באלעבאטישקייט איז אריבער צו וועמען מ'האט אפגיגעבן דעם מפתח. דאס הייסט אז דער רבי איז דער גאנצער בעלעבאס אף קרית גת. וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לי.פ. שיגיד לחיים בעד שולחיו.

ואחר כך הביאו ב.ט. וב.ל. את הסטענדער מכפר חב"ד. כ"ק אד"ש האט אקוק דעם סטענדער ואחר זה דיבר שיחה וביאר ענין הסטענדער. כ"ק התחיל הסיפור מה שהריי"ץ כותב במכתב לאחד. וחסידי מספרים קצת יותר. שאדה"ז שאל את כ"ק אדמה"א מיט וואס האסטו גידאווענט ר"ה. ענה מיט די התבוננות פון וכל קומה לפניך תשתחוה. דערנאך האט דער מיטלער רבי גיפרעגט בא אלטער רבי מיט וואס האסטו גידאווענט. האט דער אלטער רבי גיענטפערט מיט דעם סטענדער (כ"ק הסביר השייכות וכל קומה לפניך) וחסידי מוסיפים שכ"ק אדמו"ר האמצעי מיט מחשבה הקדומה דא"ק. כ"ק אדמו"ר הסביר השייכות מא"ק וכל קומה לפניך תשתחוה לר"ה. שזה כללות כל ההשתלשלות כולה, אף על פי כן הענין של סטענדער איז נאך טיפער, וואס אַ סטענדער איז גימאכט גיווארן אז די גאנצע קומת אדם שפארט זיך אן אויף דעם סטענדער. וגם הסטענדער נוגע לראש השנה, מה שאדה"ז התפלל בסטענדער. בסוף ההתוועדות אמר

מסירת השטענדער

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

לב.ט. וב.ל. שיקחו את הסטענדער לחדרו הקדוש.

בר"ה ביום ראשון במפטיר הי' בכיות נוראות תיכף מהתחלת המפטיר. ביום שני במפטיר הי' ג"כ בכיות אבל לא כמו ביום א'. התקיעות כ"ק אדמו"ר שליט"א האט גיבלאזן ניט פארהיילטן זיך אינגאנצען פון תקיעה ביז די לעצטע תקיעה. בתשליך הי' סדר יפה מאד. בהתוועדות של ר"ה האט דער רבי גלייך געזאגט את המאמר ד"ה יבחר לנו את נחלתנו, והסביר שזה ענין של בחירה. איזה שייכות יש לתקיעת שופר. הגם שיש מעלה בעבודה שזה לא נהמא דכסופא. אבל עכ"פ זה הרי לפי ערך. משא"כ בחירה לא תלוי בהנבחר לגמרי, שזה ענין בלי גבול לגמרי. בקיצור הסביר שכל ר"ה ענין של בחירה בלי גבול ושופר לוקח עצמות משום שבערב ר"ה עליות כל המדריגות אפילו רצון ונאך העכער, וצריכים לקחת מעצמות, זה ענין של בחירה בלי גבול, וגם יש המעלה שאינו נהמא דכסופא בשביל שזה בא ע"י השופר מלמטה. והתירוץ, השומעים לא הבינו איך שניהם ביחד.

בתהוועדות הי' רק שיחה אחת, הסביר שבעשי"ת יש שלשה ענינים ר"ה עשי"ת ויום כיפור. בר"ה יש שלושה ענינים א ר"ה שבר"ה, עשי"ת שבר"ה, יום כיפור שבר"ה. עיקר ענין של ר"ה אינו ענין של תשובה רק ענין של הכרת המלך, וי"ל שזה יותר גדול מתשובה. והסביר שתשובה קשורה עם מציאות אבל הכתרה הוא עושה המציאות, דאס איז דער גישמאקער ענין של ר"ה.

אחרי כוס של ברכה אמר, דאס וואס מתעשרת בסופה וואס דאס איז נמשך גיווארן גלייך נאך תקיעות זאל דאס נמשך ווערן בבני חיי ומזוני רויחי בטוב הנראה והנגלה. והפסיק קצת אז מ'זאל אוועק גיין פון ראש השנה אין דעם יאר בשמחה וששון. והתחיל לנגן כי בשמחה תצאו.

מכתב מט' תשרי תשכ"ג

אני במיוחד חכיתי על אחרי שבת תשובה, בשביל לכתוב לך לכל הפחות מילה מהתוועדות עד כמה שיש לי זמן.

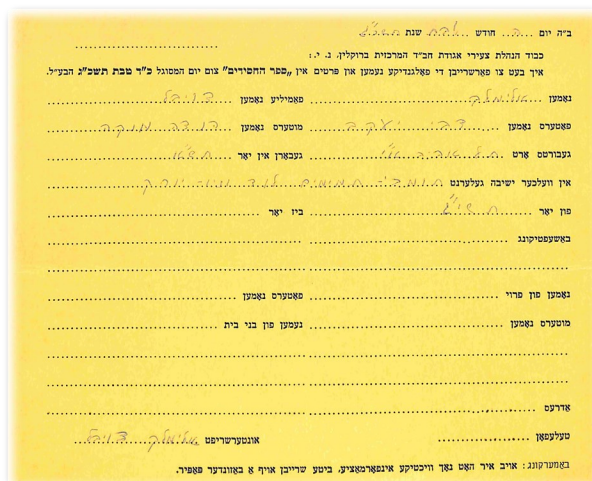
כ"ק אדמו"ר חזר אמר ד"ה וכל אדם בנוגע ליום כיפור. אחרי המאמר אמר שהוא חושב לפני כמה ימים לחזר מאמר אחר, אבל מכיון שהביאו ספר מאמרים מארץ ישראל אמר את המאמר הזה. כנראה שזה המאמר הצ"צ, מפני שכאן מעורב נגלה וחסידות וציונים ומ"מ הרבה. המאמר מיוסד על מאמר אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי...

וזה שדיברו בח"י אלול עד כ"ד טבת שנעשה שלושה יובלות ליום הסתלקות אדמה"ז. על לשנה הבאה עלינו לטובה רוצה להוציא לקו"ת עם ביאורים מרבתינו נשיאנו פון וואס ס'איז נאך ניט גידרוקט און פון וואס עס קלייבט דערצו נייע.

בנוגע לאורחים הי' יחידות שני לילות עשי"ת.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

עכשיו לפני בוקר מחכים על כ"ק אדמו"ר שליט"א שיבוא בשביל לשחוט את הכפרה.
וכ"ק אד"ש צריך לבוא בשש וחצי עוד עשרה רגעים..
בטח שמעת כבר שעד כ"ד טבת מסדר כ"ק אד"ש ספר חסידים שבו יכללו כל שמות
החסידים.

כרטיס 'ספר החסידים' של הרה"ח ר' אלימלך צויבל ע"ה סב החתן

במכתבי הקודם כתבתי לך בנוגע למאמר ד"ה יבחר לנו את נחלתנו (ר"ה תשכ"ג) במאמר
ד"ה יבחר לנו את נחלתנו שלא מובן שיבחר לנו הרי זה ענין של בחירה, מה זה שייך
לתקיעת שופר, שזה עבודת האדם. וגם בעבודת האדם שתקיעת שופר מעורר ענין
המלכות, איך שייך לעורר, הרי זה ענין של בחירה? אפי' בהדרגה דבמי נמלך הרי זה
הכרעת עבודת הצדיקים, וגם אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת שייכת לאתעדל"ת, ואין זה
בחירה בטהרתה. ויש מעלה בעבודה שלא תהי' נהמא דכסופא, אבל עכשיו ישנם ב'
המעלות.

התירוץ (הוא בכת"ק שענה על השאלות)

הכוונה שבחי' חפץ חסד רק ענין דהלמעלה (אין כלל ענין מלתתא) ומבחי' זו נמשך הענין במי
נמלך. כ"ז בתחילת הבריאה. החידוש דעכשיו דתק"ש שייך "ומגלה" עצם הנשמה המושרשת
בעצמות כבי' למע' (עצם הנשמה או פעולתה - תק"ש) []. לא מפני הכרעה "והכרח" שכלי
שכר על שמקיים מצוה - כ"א כשנתגלה עצם ממשיך עצם שמושרש בו (וכדיוק הלשון בסי'
"עצם", כו"כ פעמים) - בחירה - "יבחר לנו גו" שרצון המוחלט שם יומשך ועד הדרגות רצון
במי נמלך, ושם התקיעת שופר מכריעה מצד היותה פעולת "צדיקים" - קיום מצוה, (ומקודם
ולמעלה מזה תק"ש כבקשת מלוך והכתרה "במה בשופר") וזהו מעין שכר ולא בחירה
בטהרתה.

ע"כ תשובת כ"ק אד"ש

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

הסילוק בר"ה הוא בעצמותו. ושם ממשיכים עצם מפני עצם ממשיך עצם. שזהו מצד הבחירה חפשי. אבל זה מצד עצם הנשמה ומזה נמשך עד הדרגה במי נמלך. ושם כבר מחליטים מצד עבודה תק"ש כעין קבלת שכר. אבל זה לא ענין בחירה בטהרתה. א"כ ישנו עכשיו ב' המעלות.

משה לנדא שאל מכ"ק אד"ש אם הוא צריך לחוג שני ימים בחג הסוכות, ענה כ"ק אד"ש שישאל את ר' שמואל לויטין, ענה משה לנדא שהוא לא רוצה לענות. ענה כ"ק אד"ש אין פשטות קומט אויס אז יע. אפילו מ'וועט דאך וועלן להתגדר בזה וועט אויך אויסקומען אז מ'דארף פראווען צוויי טעג. איך פארשטיי ניט פארוואס ר' שמואל ניט גיוואלט ענטפערן. משה מספר שכ"ק ראה שהוא לא כ"כ מפסוט. אמר איר דארפט זיין צופרידען ווער האט נאך אזוי (?) אויף פראווען צוויי טעג דארפט איר זיין צופרידן. ע"כ בנוגע למשה לנדא.

מכתב מיום שלישי, כ"ו תשרי תשכ"ג

כאן הי' בשמחת תורה התוועדות של 7 שעות עד 1 משש בערב, וגם ליל ש"ת לפני הקפות. דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א שיש לימוד זכות מהבארדיטשובער, וואס ער האט דאך אויסגעטענה'ט מיטן אויבערשטן שכל התאוות לפני העינים וג"ע וגהינם בספרים. ככה דיבר הרבי שליט"א שיש קשיים על אידישקייט לגמרי. וגם סיפר מעשה שהי' לו מלמד אחד וזה הי' בזמן הפאגראם ר"ל. כל פעם שהי' פאגראם הי' מוצא מאמר חז"ל וכו'. פעם שאלתי אותו מה עוזר שאתם מוצאים פסוק מאמר רז"ל הרי זה ר"ל פאגראם. ענה זה עושה יותר קל על הלב. אבל מה זה עוזר כל הבטחות של לעתיד לבוא שיהי' טוב, הרי הוא עכשיו צריך לקיים תורה ומצוות וכאן עומד היצר-הרע און לאזט ניט. הגם לפני הרגע הזאת והיום לעשותם וזר אשר בקרבך לאזט ניט. הי' מילים הרבה וכ"ק אד"ש בכה מאד.

ואחרי זה עבר כ"ק אד"ש בנוגע לפרנסה זה הי' בפסוק השלישי של אתה הראת, אין כמוך, שצריכים לפרנס בני ביתו על פי תורה וכאן יש קשיים בפרנסה הגם שיש הסברים ומאמרי רז"ל על זה שאינם יהודים יכולים לקבל לא על פי חשבון אבל יהודים אינם יכולים לקבל שלא על פי חשבון כמו שמבואר בקונטרס ומעין. אבל בפועל אין לו מיט וואס לפרנס. מיט מאמרי רז"ל און מיט קונטרס ומעין קען ער זיי ניט שפייזן. מ'דארף פשוט לחם לאכול ובגד ללבוש אין גשמיות. כ"ק בכה הרבה מאד. כאן אני כבר ימסור לך בפה אי"ה.

וגם בשמחת תורה ד.ק. ניגש לכ"ק אד"ש לבקש ברכה שישאר כאן ענה לו כ"ק אד"ש שלא נוגע כמה זמן ויכולים לקבל הרבה במקצת זמן. וגם עכשיו יש בלבול במשרד הביטחון ויכול להיות שינויים, ועוד מה שהוא. ואחרי זה אמר כ"ק אד"ש שאלו שהיו בצבא בישראל שיגידו לחיים. ושיהי' שלום על ישראל ומחנך קדוש. (קודש? שלא יהי' מלחמה בישראל) ואחר להם לרקוד כל אלו שהיו בצה"ל. הכל כבר אמסור בפה. יותר קל.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

שער

רשימות וסיפורים

המחבר: מנחם מענדל

מבוא

מחברת כת"י זו נכתבה סביב השנים תרפ"ח - פ"ט, כפי שנרשם עליו 1928 [נדפס עליו האותיות 192_ והמחבר הוסיף 8].

כפי שיראה להקורא, רוב הסיפורים והמאמרים הם כפי שנשמעו מהמשפיע ר' שמואל גרונום אסתרמן שהי' המשפיע בליובאוויטש.

המחברת כוללת: א. סיפורים ופתגמים מתחילים עם אות נד עד אות קלד, ב. כמה דפים מספר "אשכבתא דרבי" להרב מד"ב ריבקין, (נעתק כאן רק הפתיחה), ג. סיפורים ללא אותיות.

זהותו של הכותב עצמו אינה ידועה לנו, אך כפי הנראה, כותב המחברת אינו כותב מה שהוא עצמו שמע בליובאוויטש, ורק מעתיק ממחברת שנית.

השערה זו מיוסדת על כמה דברים כדלהלן.

ראשית, מהשנה המופיע על השער - 1928, שהוא כמה שנים לאחר עזיבת ישיבת תו"ת בליובאוויטש, הסתלקות כ"ק אדמו"ר הרש"ב וכן פטירת רש"ג אסתרמן.

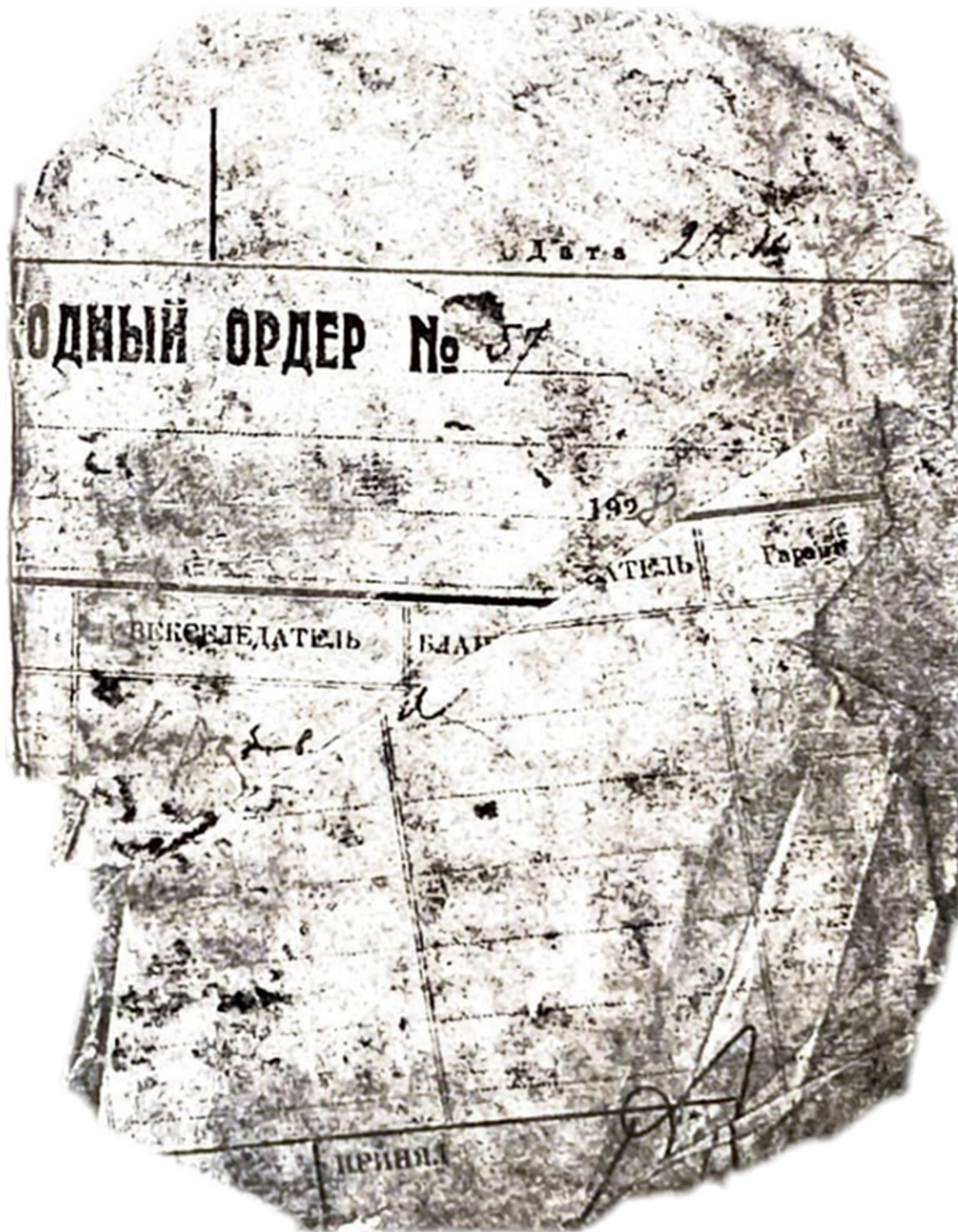
שנית, ממה שבתוך מחברת זו מעתיק כותב המחברת כמה דפים מספר "אשכבתא דרבי" להרב מד"ב ריבקין, ובלשונו "מה שרשם א' מהתמימים בקצרה להיות לו לזכרון עד", שנכתב בתר"פ בסמיכות להסתלקות כ"ק אדמו"ר הרש"ב.

שלישית, בסוף המחברת נעתק כשמונה סיפורים שהם כמעט אות באות מ"רמ"ח אותיות, ומסתבר אחד מהשלשה: א. ששניהם נעתקו ממחברת שלישית, ב. שמחבר ומלקט "רמ"ח אותיות" העתיקם מכאן, ג. מחבר מחברת זו העתיקם מ"רמ"ח אותיות".

מכ"ז משמע וכן מסתבר שהמחבר הי' מעתיק מכמה חוברות שנכתבו ע"י תמימים שלמדו בליובאוויטש.

השתדלנו להקפיד ביותר על שמירת לשונו של כותב המעתיק, לבד איזה תיקונים, ובמקום שלא ניתן לקרות האותיות השארנו איזה ריוח תיבות בסימן שתי נקודות. כן הוספנו קצת פיסוק, וכן ציונים לשאר ספרי הסיפורים מרש"ג אסתרמן.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

דף השער של המחברת
נרשם עליו 1928

[נד]

אדמו"ר האמצעי אמר: "דער .. פון חסידים איז מיר גיפעלין שמחה אמיתית זע איך אויף איינעם ניט".

[נה]

אדמוה"ז שאל מר"מ מאפאצק אם שמע הביאור מאדמו"ר האמצעי, ואמר ששמע, ושאלו: "ואיך הוא", וענה: "אומר בטוב". ואמר אדמו"ר הזקן: "נוא צוא מיין בעריל קען זאגין".

[נו]

המן היה קליפה אפיק' עתיק דקליפה, לעומת זה עתיק דקדושה היש האמיתי ולכן כו'.

[נז]

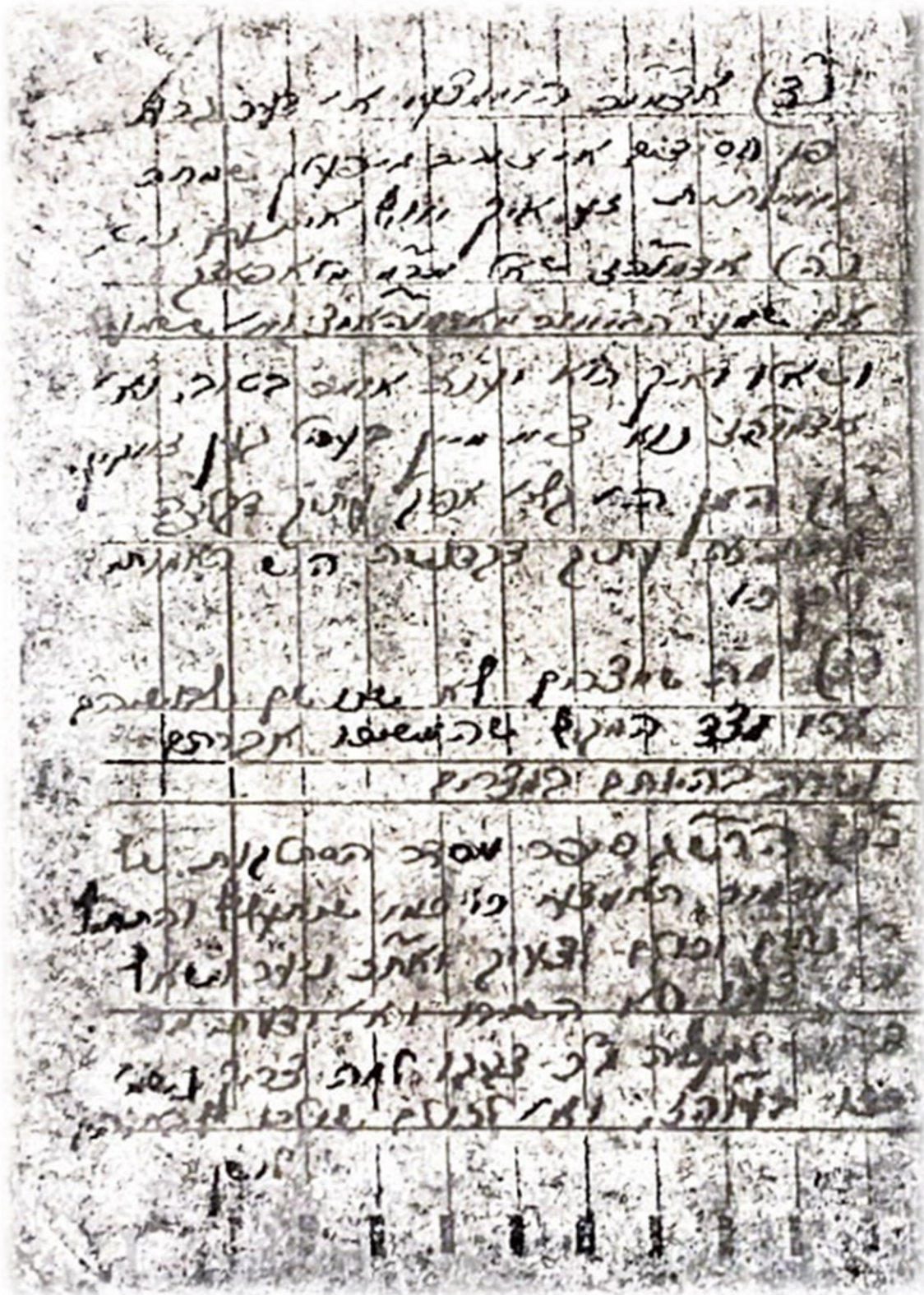
מה שבמצרים לא שינו שם לבושיהם, זהו מצד המקיף שהמשיכו אברהם ושרה בהיותם במצרים.

[נח]

הרש"ג סיפר מסדר הסתלקות של אדמו"ר האמצעי: כי כמו שנתעלף, והתחיל ר' נחום וכולם לצעוק, ואח"כ נייער ושאל מה צעקו ולא השיבו, ואמר ידעתי מה ... למעלה ג"כ צעקו: "למה צריך נשמי' כזו בעוה"ז"¹, ואמר לכולם שילכו לבתיהם לישן, והוא ג"כ ישן והלכו.

1. ראה גם לקוטי סיפורים עמי' קמד ואילך.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

עמוד הראשון
מתחיל ממספר נד

אך ר' משה ווילענקער אמר שהוא לא יכול לישון, והלך שנית לאדמו"ר, כשנכנס היו כולם ישנים, ואדמו"ר הרגיש שבא, וקרא לו, ואמר: "טוב שבאת קרא את כולם", ותיכף התאספו כולם.

ואמר אדמו"ר: "בהחתונה היה שמחה גדולה, וחשבתי שנתבטלה הגזירה מחמת השמחה, אך אח"כ בא אלי זקן אחד (אליהו הנביא), ואמר שהכל כמקודם, ולכן תהיו עתה בשמחה כי השמחה ממתקת דינים", (והתחיל לומר עתידות ממש), ואמר: "כשהייתי על האוהל ראיתי קטרוג על אברכים על ביטול תורה, ועל בע"ב שמחה של מצוה".

ואח"כ נכנסו שני גבירים שהביאו את הדוקטור מפ"ב, ולא רצה לדבר בפניהם והפסיק, הגבירים שאלו אצלו עצה אם יעשו שותפות בעסק בוויטעבסק, והשיב להם: "כינסו לרשעים רע להם ורעה לעולם וועל איך איך עצה געבין זיין בשותפות א וודאי ניט".

ודחק ר' נחום את אדמו"ר על רגלו כי איך יאמר להגבירים שהשתדלו, וא' אדמו"ר: "נחום קוועצט מיר דיא פיס, וואס האב איך פאר זיי א מורא". ואמרו הגבירים: "אתם שלחתם אותנו לפ"ב להשתדל עבור יהודים, ניסע לפ"ב, אבל שיקחו מהיהודים הזקן והפיאות", ודפקו בדלת ויצאו.

[נט]

אדמו"ר האמצעי שלח את הרב"ש לומר לאביו הצ"צ שילך אצלו לשמוע חסידות... והלך ואמר כך להצ"צ, ואמר שישב לאדמו"ר ש"חסידות אינו צריך לשמוע ממנו, ששניהם קיבלו יחד ממקור אחד"². ואמר את זה לאדמו"ר האמ"צ, ושלחו שנית שיאמר להצ"צ שיאמר חסידות של אדמו"ר הזקן עתה ירוץ, וכאשר אמר להצ"צ, תיכף לקח את הצעלע וגם טרם הלבישה רץ לאדמו"ר האמצעי, ואדמו"ר האמצעי ביקשו לישב, ואמר לפניו חסידות.

2. וראה ברשימות היומן עמ' רפב. ושם "אך ווי קען מען דאס זאגען. אחרי כל העילוי של הצ"צ, הרי בכל זאת וכו'".

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

[סמך]

אדמו"ר האמצעי אמר שמתחרט שמסר לפני העולם את קונטרס ההתפעלות המחמיר ביותר.

[סא]

ר' שמואל בער סיפר שכהמשרת של אדמו"ר הזקן היה מחזור על הפתחים, וסיפר, שהוא גרם שהי' שריפה אצל אדמו"ר הזקן, ונשרף אז הביכעל של אדמו"ר הזקן שהיה כתוב בו מה ששמע הרב המגיד וגם מה שחסר מהשו"ע, ובכה אדמו"ר הזקן כילד קטן, באמרו "דער רבינ'ס ביכעל . . !", ואמר להמשרת "במה אקללך, באריכות ימים ברכתיך, בעשירות ברכתיך, אך לא התניתי עד מתי", ומאז חדלה ההצלחה עד שאיבד מעותיו והיה מוכרח לחזור על הפתחים.

[סב]

הרש"ג אמר, מה שקיבל אדמו"ר הזקן מהמגיד והבעש"ט הוא כאש מצור החלמיש, ואח"כ אדמו"ר האמצעי הוא כמדליק נר מנר.

[סג]

הצ"צ אמר: מצוה ללמוד אור המאיר

[סד]

השפאלער זיידע, בעת המחלוקת על אדמו"ר הזקן, נכנס במכוון לנסות את אדמו"ר הזקן, ושמע איך הוא קורא בתורה שהוא בעצמו הי' קורא בתורה, וכאשר יצא שמעו ממנו כנתינתה מסיני. כשהלך אדמו"ר הזקן אל השפאלער זיידע, יצא לקראתו, ואמר אתם הולכים אל כלב זקן. ואמר אדמו"ר הזקן שכוונתו שנשמתו משם ב"ן.

[סה]

ר' נטע מאנאסטירשצינער אמר, שזה מ' שנה שלומד דא"ח, וכל מה שלמד מצא אח"כ בתניא.

[סז]

הרש"ג שמע מא', ששמע חזרה מר' הלל, ור' נטע הלך ג"כ לשמוע, ושמע מר"נ שא' כל רגע "גישמאק", וינשק אצבעותיו בפיו כל עת החזרה, ובלבל אותו מלשמוע החזרה.

[סז]

אדמו"ר הזקן אמר: מהו ההפרש בין כל החסידים ובין חסידים שלנו, על דרך משל שיש ב' מני רועים, הרועה הא' הוא שומר את מקנהו רק מהיזק שלא תטרוף חי' רעה כמו זאב וכו', ויש עוד רועה שאינו מספיק א"ע בזה לבד שישמרהו מהיזק אלא מוצא להם מרעה טוב. כך הוא ההפרש בין כל הגוטע אידין ובינינו. כל הגוטע אידין שומרים את החסידים שלהם רק מהיזק אבל אנחנו נותנים להם מרעה טוב.
(אזא פאל אהבה און אזא פאל אהבה, אזא פאל ביטול און אזא פאל ביטול).

[סח]

סיפר ר' חיים אברהם, אל אדמו"ר הזקן באה עגונה א', כאשר ישבה שם מעט, ע"י אמצעות הרבנית נכנסה לאדמו"ר הזקן, וא"ל שתשב פה, וכתב מכתב סגור ושלח אל רענדאר אחד מהחסידים שלו ע"י שליח מיוחד, הרענדאר היה סוחר מהפאריץ הרבה ארענדעס, והי' משכירים אח"כ לארענדעס אחרים, ובהיותו חסיד השכירו ג"כ לחסידים, ובהיות שתיהם הי' במנוסה הי' מתאספים אל הרענדאר והי' חוזרים לפניהם דא"ח והיו שותים משקה.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

וכש אשר בא השליח עם המכתב אז היו סובבים בקארהאד סביב הקרעטשמע, ומסר לו השליח המכתב ואמר הרבי שלח לכם מכתב, לקח את המכתב ונתנו בצלחת, באמרו שאת מכתב אדמוה"ז צריך לקרות בישוב הדעת ולא עתה שהוא שיכור.

אמנם אח"כ שכח לגמרי על המכתב ולא קראו, וקרה אצלו שמת סוס ואח"כ בהמה, (והפסיק ר' חיים אברהם ואמר, שהמנהג אצל חסידים הקודמים שלא היה מקרים, שאם קרה דבר מה, פשפשו במעשיהם), והתחיל לפשפש המעשים עד שנזכר על מכתב אדה"ז, והוציאו מהצלחת וקראו, והי' כתוב שם שישלח לו אחד מהראנדאטערנורס תיכף, הוא קיים תיכף פקודת אדמוה"ז ושלח אותו במרכבתו והוא היה הבעל של העגונה.

[סט]

ר' משה ישראל נסע פעם א' עם ר' חיים אברהם ובאו אל קרעצ'מע א', ואח"כ נסעו משם אל קרעצמע אחרת, וזה היה בעש"ק, ובדרך פגעו בו א' שרץ וכתונת בידו, וצוה רח"א לבע"ג לעמוד שאלו אנה רץ, והשיב להקרעצמע שאתם נוסעים משם, שאלו מה לו שם בהקרעצמע, השיב, שהוא גר שם בהקרעצמע ההיא והוא מלמד שם, שאלו רח"א הלא בשבת אין צריך ... השיב שהבעה"ב ביקשה אותו שישבות אצלה כי עצבה להיות לבדה כי בעלה רשע, א' הרח"א, "רשע תתודה!" ונבהל ותיכף הודה שהוא נואף אותה. ועשו אח"ז גט. ושאלו ר' משה ישראל, אתם אומרים שאין אתם יודעים מופתים כו', השיב, הזה מופת!? שמעתי מאדמו"ר כאשר חפצים לידע ענין, אפשר לידע מהמח' שנופלות, וכאשר רץ, נפל לי במח' הפסוק "ואץ ברגלים חוטא".

[עין]

אדמו"ר סיפר, שהבעש"ט נסתלק בשבועות, ועל השבועות השני נתאספו התלמידים שרצו לעשות את ר' צבי בן הבעש"ט למלא מקום אביו. כשישבו אל השולחן, אמר להם ר"צ, שבלילה הי' אצלו הבעש"ט, ואמר ש"מעט הסתלקות האט זיך דיא שכונה בפמלי' שלה מיט אלע אירע פעקעלעך

אריבער געקליבען זי צוא ר' בערי"ן, והסיר ממנו הזופיצע שלו והלביש את המגיד וא"ל שישב על מקום אביו³.

[עא]

הצ"צ אמר על הבר מצוה של ברוך שניאור, שאדמו"ר הזקן היה עבודתו מתחילה דרך השל"ה, ואח"כ האט זיך אויפגעהערט אצל אדה"ז צוא דאווענען זיך, והתענה הפסקות ולא הועיל מאומה, עד שבסוף הראו לו בחלום שני צורות, ואמרו שלא יתחיל להתפלל עד שאלו השתי צורות יורוהו איך להתפלל.

והתחיל אדה"ז ללכת לבקש את אלו השתי צורות, והי' בוילנא אצל הגאון וראה שאי"ז מה שהוא מבקש. והי' גם בקאריץ אצל ר"פ ושם הורוהו שיחת עופות, אך אדה"ז לא הספיק עדיין מבוקשו.

ומרוב הדרך וביטול תורה חפץ אדה"ז לשוב לביתו, אך מפני שלא רחוק הי' ממעזריטש נסע למעזריטש, ובא ביום ה', וביום הש"ק שמע תורה מהמגיד, כל התלמידים היו בהתפעלות, ור' זוסיא התעלף, אך אדמוה"ז לא התפעל כלום ושמע את הדא"ח, ודאוונען האט זיך ניט נאך אלץ ניט גידאווינט, ורצה ללכת תיכף בבוקר, וכן עשה.

אך בדרך שלו היה דרך חלון המגיד, וזקף לו בחלון ונכנס אצלו אדמוה"ז, וביקש ממנו שיהי' אצלו עוד. ואדמוה"ז עשה ההסכם אצלו שאף שיוכשר בעיניו בכל הפרטים אם לא יהי' למדן בנגלה א"ז עדיין האמת, ובאלו הימים לא נזדמן לו האות מהמגיד שהוא למדן, ולכן הכין א"ע ללכת ביום כי לא הי' לו יכול לסבול הביטול תורה.

ביום ה' זקף שנית המגיד בעד החלון, וביקש מאתו שיהי' עוד ש"ק שיאמר ביאור על החסידות שבש"ק העבר, והי' מוכרח לישאר. ובש"ק כששמע החסידות, אמר אדמוה"ז אז "גם אם יגרשו אותנו עם פלעקער וועט ער אויך ניט אוועקגיין".

3. ראה גם בחוברת 'התמים' עמ' 140 ואילך.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

[עב]

הר' חיים אברהם סיפר, שנסע פ"א עם אדמוה"ז והלך גשם גדול, וא"ל, שהבעש"ט נסע פ"א בגשם גדול וכיון בשם היוצא מהפסוק, וא"ל ג"כ השם והפסוק, והניח אדמוה"ז ראשו על זרועותיו והלך הגשם סביב העגלה ועליהם לא הלך. ופ"א נסע בעצמו, וחשב השם, ולא הועיל כלום.

[עג]

הב"י הי' צדיק הדור, ואעפ"כ משמע שהי' בינוני, כי כותב שהמגיד ציוה עליו שיזהר ממח"ז בתפילה, ובעת אכילה מזהיר אותו ג"כ, ועוד כאלו שזה שייך רק בבינוני, אבל הצדיקים מהבעש"ט ואילך לא הי' שייך להזהיר אותם כלל על דברים כאלו, כגון ר"נ מטשרנבאל והר"י מרוזין שהם לא הרגישו טעם אכילה והיו מזוככים בתכלית, וזה מפני שהי' ניצוצי משיח או שזה אצלם מצד החסידות.

[עד]

הצ"צ בנסעו לפ"ב, ליוה אותו אברעמקע עד וויטעבסק. כאשר באו לוויטעבסק, באו שמה כל הגבירים וגם האלפערין, והי' טרוד מאוד, וכשנכנסו חסידים אחדים אחז בידו ספר קטן, וא"ל כמו שאין אני יכול ללמוד רק את זה והראה להם את הספר והי' משניות.

[עה]

הרבנית ביקשה פוזמקים [פי' גרביים] ליתן על הדרך, וא"ל: "איך פאר אין פ"ב, דער אויבעשטער ווייס צוא וועל איך זיך אומקערין און איר ליגט אין קאפ..", הרבנית כשמעה זאת התחילה לבכות, וא"ל מהרי"נ למה לך לעצבה, והשיב: "איך וויל טאקע זיא זאל וויינען זיא איז א בת תלמיד חכם"⁴, ואח"כ בוויטעבסק בשבת באכלו קוגיל זקף כנמר מעל הכסא, והתחיל לשורר את

4. ראה גם בלקוטי סיפורים עמ' קסג. וברשימות דברים ח"א עמ' קל.

הניגון של אדה"ז, ובשוררו התחיל צוא טאנצען, ואמר: "ר' אברהמקע!", שקולו הי' קול ארי והיתה מאירה בו אז יחידה שבנפש (ופעם אמר שהו"ע אהבה בתענוגים).

[עו]

ההפרש בין קרח, שקרח הי' רוצה רק במקיפים שראה אהרן זקן אהרן ..

[עז]

פ"א שלח הצ"צ עגונה לר' מאשקע דן'ס שהיה מתנגד, והיה תמה ע"ז כשבאה אליו, ונכנס לחדרו וראה מונח על השולחן תהילים שאינו שלו, והביט על שער הדף ורואה כתוב שם שם של בעלה, וקרא להאשה ולשאלה שם בעלה ואמרה זה השם שהי' כתוב על התהילים, והתחיל לחקור של מי התהילים ונתוודע שהי' שם פאקין טרעגער והשיגוהו⁵.

[עח]

אדמו"ר הזקן אמר, שהבעש"ט אמר להמגיד כשהי' בטאניע סעווייעט, שזה שא"ל משיח להבעש"ט אימתי קאתי מר, כוונתו הוא על אדמו"ר הזקן, דעם ליטוואק האט משיח גיטאן⁶.

[עט]

מהרש"ג: שעכשיו צריך לייקר מי שעומד באמונת ה' בפרט בזמה"ז שנתגברה קליפת אפיקורסות. ומשל ע"ז מהמלחמה, שבסוף המלחמה שרובה דרובה נהרגים ונפצעים ומי שנשאר שלם ה"ה יקר מאד וד"ל.

5. ראה גם בלקוטי רישומות ומעשיות אות מד יותר באריכות.
6. וראה גם 'למען ידעו' . . בנים יולדו' אות צ בסוף, וכן ב'רמח אותיות' אות רית.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

[פ]

ר' פסח מאלאסטווקער אמר, מה שמבואר בלק"א ואילו הי' רשות לעין לראות ולהביט (בשער היחוד והאמונה), אמר, שיש הפרש בין ראיית הבהמה שרואה זהב ובין ראיית האדם שהוא רואה זהב ודוק. מעינו א' זלגו דמעות ומעין הב' שחק, וכמאמר בכי' תקיעה בליבאי מסטרא דא וחדוא תקיעא בליבאי וכו'.

[פא]

מהר"ש סיפר, שהצ"צ א' למהרי"ל: "דער זיידע האט גיהאט א תשוקה צוא אלקות", ושאלו מהו החידוש בזה, והשיב: "דער וואס האט דאס ניט קען מען דאס ניט אים ארויסגעבין, דער זיידע האט גיהאט א תשוקה צוא אלקות".

[פב]

אדמו"ר בש"ת תער"ג אמר: "אנכי עומד בין הוי' וביניכם להגיד לכם דבר ה'" - זה הי' אדמו"ר האמצעי, שהי' ממוצע כלול מאוא"ס ונש"י ע"ד שנים מתכסין בטלית אחד, והמשיך בגילוי אווא"ס למטה.

איך בין צום זיידען שטארק אוועקגיגעבין - א חסיד בין איך דעם טאטינ'ס - נאר צום זיידען בין איך שטארק אוועקגעגעבין, אך זה לא הי' אצלו, למטה איז ער .. אצלו ניט גיווען, ער איז גישטאנען למע' האויר העולם והמשיך גילוי אווא"ס למטה.

[פג]

אדמו"ר סיפר דער טאטע האט דערציילט א מעשה און האט מיר איבערגעמאכט, אדמו"ר האמצעי לא רצה ליקח לחתן את הצ"צ באמרו איננו יכול ללמוד, וקרא אותו אדמו"ר הזקן ושאל אותו במס' סוכה כו' וא' הרי יכול ללמוד, ואמר אדמו"ר האמצעי יכול אבל אינו רוצה ללמוד, ואז קרא אותו שנית און האט אים א קלאפ גיטאן אויפן פלייצע באמרו נאדיר אהבה נאדיר יראה.

[פד]

אדמו"ר שאל א' החסידים ור' אברעמקע מרודניע, מי הכיר את הצ"צ, וא' ר' אברמקע שהוא הכירו וא"ל אדמו"ר, אתה הכרת את א"ז באות אות אבל לא הכרת אותנו, והראי', שלאחרי ק"כ שנה לא תמצא גם פתחו, אני הכרתי אותנו.

[פה]

הצ"צ סיפר, כי אמו דבורה לאה נכנסה פ"א לאדמו"ר הזקן וביקש אותה לישיב באמרו איך וועל דיר דערציילען אונזער יחוס להבעש"ט, היה חבר אז של הר"נ מטשערנאביל, הבעש"ט היה אז בנסתר בערים והתחיל לחשוב איך אפשר להביא משיח, כי שם אחד שהגאולה תלוי' בו הוא בידי הס"מ בעצמו (ובנ"צ סיפר ששמע ג"כ מאדמו"ר שמפתח ההיכל הוא בידי הס"מ), ועם עד שפעלו שהס"מ ירד למטה ברעש גדול, וא' וואס האט מען צוא מיר, אני עתה פעם רביעי בעולם, פ"א בחטא עה"ד, פ"ב בחטא העגל, פ"ג בחורבן בית ראשון .. והשאר היו רק הניצוצות שלי וזה עתה פעם רביעי בעולם, וא' אדמוה"ז שהוא האט זיך אנגיבויגין און אויסגעשפיגין את השם. החיצוניות הוא חסידות והפנימיות יגלה משיח.

[פו]

אדמוה"ז א', שהוא קיבל מהמגיד בלי לבוש וכל התלמידים ע"י לבוש, כי הרב משפיע לתלמידים ע"י לבוש, ואב ובן הוא השפעה שלא ע"י לבוש, והוא למד מהמגיד ביחד .. הקדוש וקיבל שלא ע"י לבוש, ועוד אמר, שהמגיד הי' אומר לפניו מקודם מה שיאמר על השולחן, והוא הי' אומר לו "דאס פאסט יע דאס פאסט ניט", עד שהי' א"ל שזה יאמר. שלאו את אדמוה"ז אם ראה את האריז"ל, והשיב שאצל המגיד היה לכולם כסאות מיוחדות, והוא הי' לו ג"כ כסא, אך לא ישב רק ע"ד עמד סמוך עליו, ובא וישב על כסאו מיט א געלער בארד ושאל אצל המגיד והשיב לו, אח"כ שאל אדמוה"ז מהמגיד מי הי' זה, וא"ל שהיה האריז"ל⁷.

7. וראה גם ב'למען ידעו .. בנים יולדו' אות כא. וכן בלקוטי סיפורים עמ' עג.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

[פז]

מעשה המובא במד' מהנחש א' הציל א"ע מהארס של נחש בהעשב שעל צוואר וכיון שהסיר את העשב מיד נפלו אברים אברים והוא משל לדא"ח.

[פח]

ר' הלל אמר, מה שזהר מתחיל בזיי"ן הוא מכרה שהוא כלי זיין.

[פט]

ענין היסח הדעת מתפילין הוא לא כמו שמבינים בפשטות, רק ענין תפילין הוא התקשרות לאלקות, ומה"ת צריך להיות התקשרות בכל היום, ועכשיו הוא רק בזמן תפילה.

[צ]

אדמו"ר האמצעי באמרי בינה כותב, שכמו שחייב להניח תפילין בגשמיות, כמו"כ הוא ברוחניות, ההתבוננות באחדות ה' בתפילה, ואם לאו נקרא קרקפתא דלא מנח בתפילין ברוחניות.

[צא]

לימוד הדא"ח הו"ע מעשה מרכבה, ועץ החיים נק' מעשה בראשית, כי בע"ח מדובר רק על דבר התהוות עולמות מהצמצום הראשון עד סוף השתלשלות, וזהו מעשה בראשית. אמנם בדא"ח מדובר איך שהעולמות בטלים ומאוחדים באחדות אחד פשוטה עם הבורא, וכמו .. מ"מ היא רק אחד יחיד ומיוחד וזה נק' מיחד יחידים ע"פ חסידות.

[צב]

ידוע הגמ' מפני מה ניתנה התורה בחורב שהוא מקום שלא עבר שם איש כו', שאין נתינת התורה אלא למי שהוא בשפלות וביטול, וזהו אדם כי ימות באהל כו'.

[צג]

הצ"צ שאל את מהרי"ל מהו לומד, וא"ל פרדס, וא"ל הצ"צ: "הרבה יותר שטייט אין רבינו בחיי מבפרדס". ולכאו' אינו מובן, אלא שכתוב שם קצת מהב' דעות ד"ע וד"ת.

[צד]

ידוע הקושיא, "ורצה אדוניו את אזנו משום שאוזן זה ששמעה על הר סיני" כו', לכאו' אינו מובן והלא כל המצוות הוא כך. אך יובן בהקדים תחילה שאומר בגמ' סימא את עינו נותן לו את דמי עינו, חרשו נותן לו דמי כולו, ולכאו' סומא גרוע מחרש, ותירץ הר"י, משום שכאן קאי בעבד הנמכר בשוק שצריך לשלם כמה פחת מכמו שהוא שוה למכור בשוק, ולכן סומא נותן לו דמי עינו כי הוא ראוי עדיין לעשות מלאכה על מקום א', או לטחון ברחיים, אבל חרשו אין שוה כלום כי כל מה שיאמרו לו יעשה ההיפך כי אינו שומע. וכן בעבירה שאם עבר עבירה ע"י פיתוי היצר ח"ו, ה"ה עדיין עבד להשי"ת כי הרי כל הכוונה שיהי' השי"ת מלך עליו והוא עבדו, ובעבירה לא נסתלק מלהיות עבד, אבל עבד שאינו רוצה לצאת חפשי אלא עבד לאדוניו ולא להקב"ה הוא ירצע בו, כי נסתלק לגמרי מלהיות עבד (דער חוש פון עבדות דארף מען אוועקגעבין).

[צה]

הצ"צ אמר, שגם כשיבא משיח ילמדו תורה ממנו, וא' שחסידים יבינו מה שמשיח ידרוש, כי משיח יגלה פנימיות התורה עוד יותר עמקות באלקות,

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

מ"מ האותיות הם כמו החסידות תיבות טובב ממלא, ועתה הוא הכנה לביאת משיח (כתיב במדרש שג' דורות לפני משיח צריך להיות הכנה לימות המשיח וזה דא"ח).

[צו]

אדמו"ר הזקן אמר, שמי שמתפלל בשטיבעל של חסידים ה"ז פועל עליו, וא' הרש"ג כ"ש וק"ו כשלומד דא"ח, שזה אותם האותיות עצמן שהי' אצל החסידים ה"ז בוודאי פועל⁸.

[צז]

מעשה מר"ז קוריניצער שרצו ליקח רב בקורעניץ מתנגד א' שהיה למדן, רק שחסידים לא רצו באמרם שנזרקה בו מינות, וא' ר"ז קוריניצער שיראו בהחבא אם יש אצלו ספר הזהר, ולא מצאו, ולא לקחו אותו לרב.

[צח]

ספר ר"מ בן מהר"ש, אדמו"ר האמצעי הי' לו חסיד א' מלמד בטשערנאביל, והי' לר' מאטעלע צער ממנו, כי היה מסית את חסידי ר"מ למה יבטלו ימיהם לריק יסעו לליובאוויטש, וידוע שאשת בנו ר' יעקב ישראל היתה בת אדמו"ר האמצעי, וכאשר נסעה בת אדמו"ר להתראות עם אבי' הלכה להיפרד וליקח ברכה מר"מ, וא"ל ר"מ שלא תבא אם לא תיקח צעטעלע מאבי' אל המלמד שיחדל להתערב, בת אדמו"ר מתחילה לא ראתה את אבי' שתי שבועות כי לא נתנוה לבוא על יחידות, אך קודם נסיעתה דיבר עמה וא"ל מה שאמר לה ר"מ, וא' אדמו"ר האמצעי: "איך וועל ניט בייטין אכט טעכטער אויף איין חסיד".

[צט]

פעם באו אל אדמו"ר האמצעי שני אנשים מהישובים שרצו לגרש אותם,

8. ראה להלן סיפור קכד. וראה גם 'למען ידעו' . בנים 'ולדו' עמ' 251. רשימות דברים עמ' 84. 'רמח אותיות' קסב.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

ואמר: "גאנץ רעכט גאנץ רעכט, יש לי שתי חסידים בהישובים שנעשו נגידיים וחדלו ללמוד חסידות, והי' כדאי אצלו שיגרשו את כולם מהישובים בכדי ששני חסידים יתחילו ללמוד חסידות".

[קוף]

אדמו"ר שליט"א אמר: "בלי שכל לא היה לנו תקוה תקומה ח"ו כי הי' רק מנין מצומצם של חסידים".

[קא]

"אך בצלם התהלך איש", פי' אדמו"ר האמצעי: אם אדם יודע שהעולם הזה רק צל מלמעלה, יכול להלך העולם בדרך האמת, כי העולם הזה הוא כמו צל מלמעלה, כמו קטן שיש לו הנאה מבית מעפר לא מבית האמיתי וכדומה, מפני כי הנפש מרגשת שתהי' לה הנאה מבית, וכשיגדל מבין שאינו בית כלל רק אמיתת הבית הוא מאבנים, כך אמיתת הבית הוא למעלה, כי למעלה יש בית וחצר כמ"ש נשבעה בטוב ביתך ישכון חצירך. ובצאת הנפש מהגוף מבין זאת, ומזה יש לו בושה גדולה יותר מגיהנם כמו הקטן אך יגדל בב"א כשמשחק בדברים קטנים כו', ולמטה נק' בית מפני שלמעלה יש בית, רק שהנפש מרגשת שעתיד להתענג מבית וחצר ורוצה גם עתה בית אבל א"ז בית אמיתי.

[קב]

ר"פ מקאריץ אמר, שנתגלו יותר עתה דברים שאפילו אם היו נתגלים בימי התנאים הי' ג"כ חידוש, פ"א קולסו לפניו את הצדיקים שהי' בדור שלפניו, ואמר: "אתם אינכם יודעים שהדרך של עתה (דער היינטיגער ..) הי' סתום וחתום", ובענין אבן עזרא שקורא תגר על [ר' אלעזר] הקאליר אמר, אני אוהב ללמוד זכות על האבן עזרא, כי פעם אחד חלם לו, שעליתי לתו' ואמרו לי הס"ת של אבן עזרא, ואמר שיש ללמוד זכות עליו עד"מ מי שהולך במקום חושך ורואה מרחוק אור גדול של אבוקה או שיש לו עינים חזקים ויכול

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

לראות ולהשתמש לאותו אור אף למרחוק, ויש אדם שיש לו רגלים חזקים ויכול לרוץ עד סמוך לאותו אור ויראה לאורו, כן התנאים ואמוראים הם סמוכים לחורבן ביהמ"ק והי' עדיין מאיר האור שנסתלק בקרוב, והצדיקים האחרונים בדורות הללו הם סמוכים לאורו של משיח ע"כ אין חידוש עליהם שהם משיגים האמת, וא' בזה"ל: "סיידען מען זאל זיין בלינד און מען זאל ניט זעהען דעם אור פון משיח'ן", אבל האבן עזרא היה באמצע, שהי' רחוק מאוד מהחורבן וגם רחוק מאוד של משיח לכן לא השיג מעלת הקאליר (מדרש פנחס)⁹.

[קג]

מתנגד היה צריך טובה מחסיד, ונסע לאדה"ז שיתן לו מכתב שיעשה לו טובה, ונתן לו תיכף והזהיר אותו שיעשה לו טובה, וקרוב המתנגד ושאלו למה יש מערערים עליו כ"כ שהרי הוא רואה שהאמת אתו, והשיב, שכל מה שהאמת גדול יותר המנגד ג"כ גדול כ"כ יותר, והראי' ממשה שה"ה בודאי אמת ומ"מ ערערו עליו הרבה שכל מה שאירע אמרו עליו, כשחסר כסף מאדני המשכן חשדוהו שגנבו וכן מחלוקות קרח.

[קד]

אדמו"ר הזקן אמר, הבעש"ט הי' לא לפ"ע הדור וע"כ הי' בימיו הלעו"ז קליפה עמוקה במאד מאד, ונאפאליאן הוא ג"כ שלא לפ"ע הדור (והכוונה שהוא הי' הלעו"ז של אדה"ז)¹⁰.

[קה]

המעשה מהשני צורות, שהתענה ר' ישראל מפאלאצק שיורוהו מלמעלה דרך בעבודה והראו לו שתי צורות, ובא לנגד הקדוש והתאונן בפניו, וא"ל הקדוש דאס בין איך, בא הביתה ושם תראה הצורה השנית, ובא וראה את המגיד, ומרוב התפעלות שב תיכף הר"י והלך מעיר לעיר להודיע לאחיו ר' ... ובכל מקום שהי' בא היה צועק: "גייט אין מעזריטש, א אור גדול אין מעזריטש!".

9. ראה ב'מדרש פנחס' (ווארשא, תרל"ו) כח, א.

10. ראה לקוטי סיפורים עמ' קיח.

[קו]

אחר הסתלקות של אדה"ז בעוד שעה אחד, אמר אדמו"ר האמצעי: "וואס ויינט איר ער איז דארטין אויך א רבי, ער האט שוין דארטין חסידים און זאגט חסידות", וכן אמר הצ"צ על אדמו"ר האמצעי ואמר עוד שההפרש רק "עס פעלט נאר בריפלעך".

[קז]

מר' שלום ר' הלל'ס: שני אחים היו שותפים כל ימיהם, והתנו שאם ימות אחד מהם יהי השותפות גם אז והשני יהי מפרנס ב"ב. ויהי כאשר מת אחד מהם, השני לא יקיים את תנאו, ובאו לו בחלום אביו ואחיו, וא' שאם לא יקיים את תנאו ימות, והבטיח להם. לאחר זמן שכח ע"ז, ובא לו שנית בחלום אחיו להתרות לו שאם לא יקיים תנאו ימות, והבטיחו. אך שאל למה בפעם הראשונה היה גם אביו עמו, ועתה הוא לבדו. ואמר לו כי דבורה לאה בת אדמוה"ז באה פתאום להם בשערורי': "מיין מענדל פארט אין פ"ב און דוא שווייגסט", והתחיל אדה"ז לעלות בהיכלות, והנה אבי שהי' חסיד גדול יכול למשוך אחרי' ואני נשארתי (כי הצ"צ הניח פדיון על אוהל אמו).

[קח]

הצ"צ סיפר ע"ד הבאר מים חיים, שבשבת היה א קאפ העכער מכמו שהיה בימות החול, ושאלו הקאפוסטער, ואדמו"ר הזקן? וענהו, אדה"ז איז גיווען אלע וויילע א העכערע ער האט גירעט ד"ע האט ער גיהאלטין בא ד"ע.

[קט]

הצ"צ סיפר, שהבעש"ט כשהיה קורא ק"ש היה הציצית שלו שטעלען זיך צוריק, ועל המגיד, שמי שהי' בא אליו היה שיניו דא לדא נקשן מחמת פחד, ואמר, איך וועל דערציילען אסאך א העכערין מופת על אדה"ז, ער האט אמאל געווישט דער קידוש גלעזעל ג' רביע שעה.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

[קי]

על החתונה הי' אדה"ז עם רלו"י מבארדיטשוב, וא' אדמו"ר האמצעי דא"ח גבוה מאד, וא' הרלו"י: שיחדל לומר "כי כבוד אלקים הסתר דבר", ואדמו"ר האמצעי שמע לדבריו, רק רמז לחסידים שיודיעו מזה לאדה"ז, בעוד רגע והנה אדה"ז בא .. אל השולחן וא' אל רלו"י: "אתם אינכם מניחים לומר דא"ח, אני לקחתי רשות לדברי דא"ח מהבעש"ט", ושאלו רלו"י אם בחלום או בהקיץ, וענה בחלום גם אתם רואים אותו, ואמר ג' פעמים: "בהקיץ בהקיץ בהקיץ".

[קיא]

"וסיב בה ובלה בה ומינה לא תזוע", מהמגיד: שזה קאי על .. שכמה שילמוד .. לא יזוז ממקומו, "שאיין לך מידה טובה הימנה" שמלימודים שמלימוד .. לא יהי' אצלו גם מדה אחת טובה.

[קיב]

כאשר בא אדמו"ר האמצעי עם ר"מ מטשערנאביל, אמר אל הרבנית, אני עם ר' מאטעלע היתה מריבה ביננו, כי הבעש"ט אמר שעוד (כמדומה 15 שנה) יבא עוד הפעם לעולם, הוא אומר שהוא הבעש"ט ואני אומר שאני הבעש"ט, והצדק איתי, והראי', שהבעש"ט שאל אימתי קאתי משיח, והשיבו, כשיהי' תלמידים כמותו ויחדו יחודים כמותו אז יבוא משיח, ובכה ע"ז הרבה, ומסרו לו ג' שמות שעי"ז יוכלו לייחד יחודים כמותו, ואמר מהן הן הג' שמות: "ד"ע, ד"ת וא"ל דעות ד", והרי זה אני מדבר¹¹.

[קיג]

המגיד היה לומד קודם שיעור חסידות פרק בקל"א פתחי חכמה של הלוצאטו באמרו הטעם: "זאל מען זעהען יתרון האור מתוך החושך".

11. ראה גם 'למען ידעו .. בנים יולדו' אות פג. 'רמ"ח אותיות' אות קמה.
12. ראה גם 'למען ידעו .. בנים יולדו' אות ט. 'רמח אותיות' אות קנ"ז.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

[קיד]

נשמת הבעש"ט לא רצתה לבוא לעולם אם לא שתהיינה עוד ס' נשמות המסייעות לה.

[קטו]

אדמוה"ז א', במא' ר"ש קארלינער שע"פ עולמות, במופתים גבוה רק טפח מן הארץ, ויש צדיקים שגבוהים אלפים אמה, וא' הצ"צ, ש"ארץ" הוא מלכות, ו"גבוה טפח מן הארץ" היינו יסוד, כי נשמת ר"ש מקארלין הי' מיסוד ומי שגבהו טפח מן הארץ קען קערין מיט דער וועלט ווי א אפאמקטע, אמנם יש צדיקים שגבוהים אלפים אמה מן הארץ היינו מן המלכות, ועפ"י חשבוננו הוא דעת דאבא, וכותב שכוונת אדה"ז ע"ע שנשמתו מדעת דאבא.

[קיז]

אדמו"ר אמר: "אם היו כל החסידים היינו גם הבעה"ב לומדים דא"ח כדבעי, היו מסירים גם את קליפת אפיקורס' שנתפרסמה בעולם.

[קיח]

ענין בט"ו באב הי' שמחה, הי' משאלות כו', שהי' מאיר גילוי בחי יחי' שבנפש לאחר ט' באב, שה"ה כענין אב שמייסר את בנו, שלאחר ההכאה מתעורר תיכף באהבה של האב, אך הוא בדרך השאלה אתעדל"ע מעין יוהכ"פ, וטעם, שבט"ו באב שהוא באמצע החודש תכלית גידול הלבנה, והוא כי אז עלית המל' יותר מבכל חודש.

[קיט]

הה"מ סיפר, כי הבעש"ט הלך פ"א בחורף בפראמלאניקע עם המשרת, וכילה הנר, וא' להמשרת שיקח א ליכט פון אייז ודלק, אח"כ א' הבעש"ט שהוא הלך לטבול כדי להוריד נשמה, והנשמה הזאת תאיר כל רוסלאנד. וסיפק הה"מ

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

את אדמוה"ז על כתפו, ואמר: "אפשר דעם ליטוואק האט דער בעש"ט געמיינט", כי זה הי' בלילה שנולד אדמוה"ז¹³.

[קכ]

ר"ה בא פ"א אל חסיד א', החסיד ההוא התחיל לשבח את אביו שהוא למדן לומד יום ולילה ויר"ש, ר"ה שמע את הכל ואמר: "פון דעסטוועגן וועל איך אים ניט בייטן אף א אידן וואס זאגט הודו פאר ב"ש.

[קכא]

ר"ה אמר: "מתחילה הי' דא"ח א גוטער קאמפוט ועתה היא לחם עם באטונינע", עוד אמר: "פרומקייט איז בא חסידים א נפילה".

[קכב]

הצ"צ סיפר איך שהבעש"ט עלה בהיכלות וכן הה"מ, ואז התחיל לחשוב גם אדמוה"ז הי' עולה בהיכלות, והביא מעשיות שאדמוה"ז ג"כ הי' עולה בהיכלות.

[קכג]

ר' פסח מאלאסטאווקע בא פ"א אל הצ"צ, ורץ נגדו ושאלו: "פסח וואס מאכסטו", שלא כפי רגילותו הי' נותן לו שלום, ועתה רץ נגדו, ושאלו אותו ע"ז, ואמר: "מסתמא לא חסיד אני", ואח"כ אמר שבשנה הזאת עברו עליו יסורים קשים ואדמו"ר הכיר בזה. כ"כ גדול כח היסורים עד שנעשה ברי' חדשה.

[קכד]

איש א' שהי' נוסע לאדמוה"ז הי' מתפלל בשטיבל של חסידים, הי' מגונה במעשיו וגרשו אותו מביהמ"ד, וסיפר לאדמוה"ז, והקפיד עליהם ואמר, "אין אתם יודעים התענוג למעלה כאשר עושים עבירה אחת פחות". להבין זה, כי

13. ראה לקוטי רשימות ומעשיות אות ג. 'רמ"ח אותיות' אות נב. 'למען ידעו... בנים יולדו' אות ג. 'גנזי נסתרות' עמ' לו ואילך.

ח"י מנחם אב ה'תשפ"א

פ"א נסע ר' יונה עם עכו"ם והי' אז פנשדייע, והי' רועה העכו"ם את סוסו על שדה של האדון, וא"ל כי יהודי א' רועה סוסיו, וציוה להביאו וליתן לו שבעים שמיץ, ועכו"ם ביקש שטוב שיתנו לו, כי יודע שהיהודי אינו אשם, ולא רצה, ואח"כ אמר, כי "אין תענוג אז מיא הערט אוף צוא שמייסען"¹⁴.

[קכה]

ענין "העמיד צלם בהיכל" ז"ע המח"ז בתפילה, ומידה טובה מרובה יכולים להבין פעולת מח' הדא"ח.

[קכו]

ר' פנחס ור' שמעלקע שאלו מהה"מ הלכה, ושלחם לאדמוה"ז ואמר להם, ובאו לפני הה"מ בהתפעלות על עומק שכלו, ואמר להן: "מה תתפעלו כי יש לו נשמה מכלב בן יפונה והמוחין של עתניאל בן קנז"¹⁵.

[קכז]

פ"א היתה גזירה, ושלח אדמוה"ז לאסוף כסף, ושלחם גם לר' ברוך עד"ז, וא' ר"ב להמשולחים, אמרו לאדמוה"ז: "ער זאל אויסלערנען דיא חסידים דעם זיידענס אחד ולא יצטרך לכסף", ואמרו זה לאדמו"ר ואמר: "אדרבה צוא זיין זיידענס אחד דארף מען ערשט האבין געלט".

[קכח]

אדמוה"ז אמר: "דער וואס וועט זיך האלטן פאר מייין קליאמקע וועט אן תשובה ניט שטארבען". בפשוטו: מי שהי' בבית אדמו"ר¹⁶, אבל י"ל: כי ס"ל מי שיודע פרטי אופני אחדותו ברצונו שבמוחו אף שאין בהרגש בנפשו.

[קכט]

הבעש"ט הי' בהיכל משיח, ושאל אותו: "אימתי קאתי מר" וא"ל: "כשיפוצו

¹⁴. להתחלת הסיפור ראה לעיל סיפור צו. וראה שם גם הנסמן בהערות.

¹⁵. ראה גם לקוטי סיפורים עמ' סו.

¹⁶. ראה גם לקוטי סיפורים עמ' קכא.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

מעיונתין חוצה", בכה ואמר אימתי יהי זה, ומסר לו ג' שמות וג' סגולות, הג' שמות ידוע כי זה יחו"ע, ויחו"ת, אל דעות, וזה חסידות.

והג' סגולות זה ג' תקנות שהתקין אדמוה"ז, קשר של תפילין, מקוואות, חמות סכינים מלוטשים, וזה מייחד יחודים, "עס קען זיין א חסידישער יונגערמאן היושב בחנות, און ער פארשטייט חסידות און עס לייגט זיך אים אפ חסידות" וזהו מייחד יחודים.

[קל]

אדמוה"ז אמר, כי הלומדים דא"ח שלו יש אשר יהי להם אה' או ירא' ואינם יודעים מחמת עמקות הענינים הנעלים, ווילט זיך וויסן אלע פרטים וזהו אה', האוהב את חברו רוצה לידע כל פרטי תהלוכותו.

[קלא]

מהבעש"ט: דער וואס ווייסט ער איז א נאר (קען זיך ניט אפנארין), איז ער ניט קיין נאר.

[קלב]

הצ"צ אמר, כי הבעש"ט הוא למע' מהאריז"ל והה"מ מהרח"ו, הבעש"ט, כי עם האריז"ל למד אלי', ועם הבעש"ט אחי' השילוני, כי גופו של אלי' נעשה מלאך, וכל היכי דאמרו בגילוי אלי' זהו מפני כי נשמתו בג"ע.

[קלג]

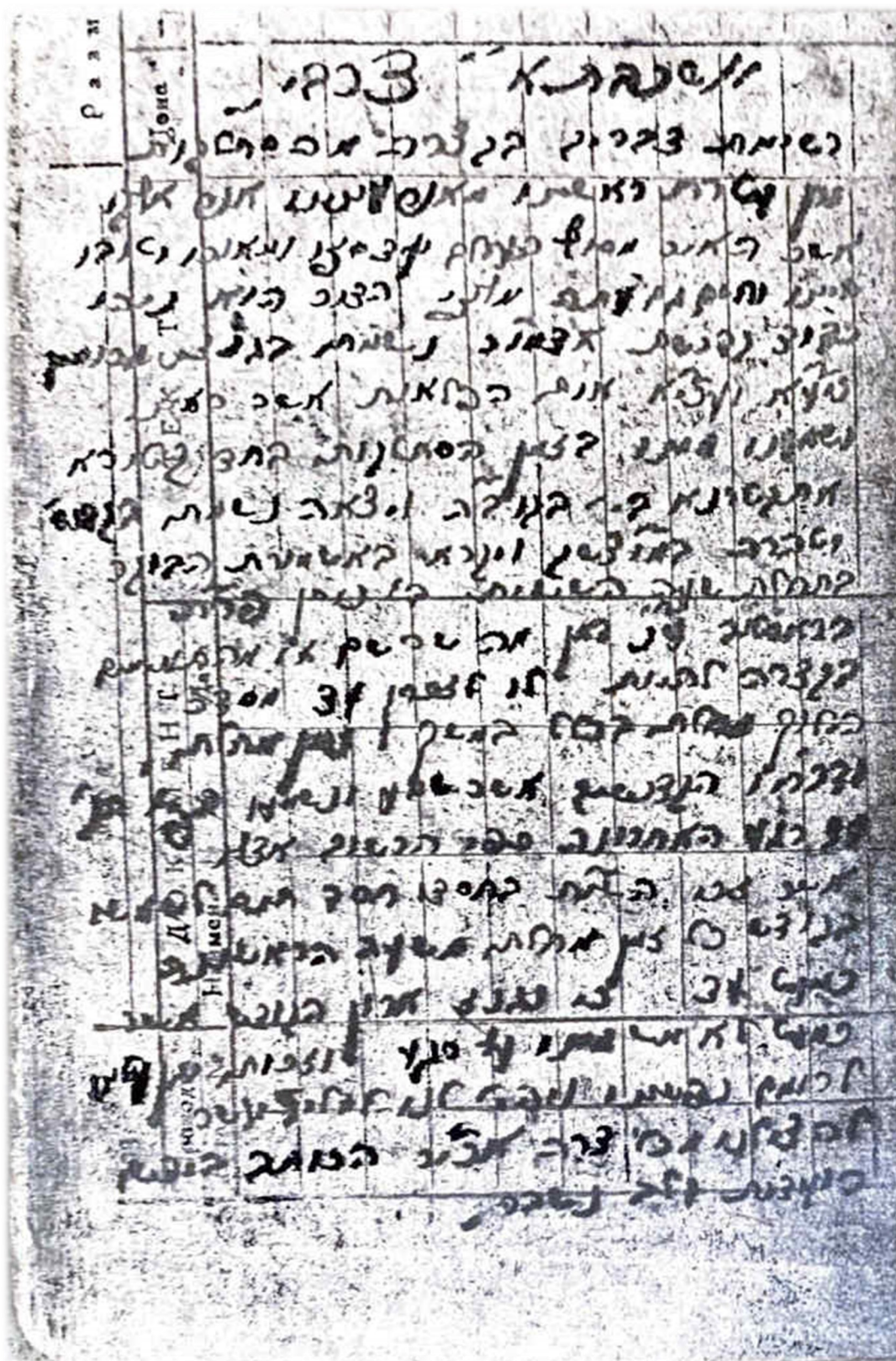
ר"נ מאניסטריטצער היה אומר, כי לומר פ"א א"ס לא יחליף על כל הון ר' איצילע, והיו אומרים לו "דערווייל האט איר קיין געלט ניט..". והיה משיב "דיא מעשה איז .. אזי"א" (כי האומר רחב רחב)¹⁷.

17. ראה גם לקוטי רשימות ומעשיות אות צה. 'למען ידעו . . בנים יולדו' אות קסא. 'רמח אותיות' אות ל.

[קלד]

אדמו"ר אמר, יש ג' צדיקים אשר היו שייכים לעולם והיו להם חוש בעולם, ויש גם צדיקים אשר לא היו שייכים לעולם. אדם הראשון היה שייך לעולם כי ד' אמר לו מות תמות וזה היה לו לעונש, משה רבינו ע"ה ביקש מלפני ה' שיכנס לארץ ישראל ויהיה כציפור בודד על גג. הבעש"ט היה שייך לעולם, כי ידוע שהבעש"ט אמר שיכול לעלות הסערה השמימה רק רוצה דורכגיין דער פסוק ואל עפר תשוב. הרשב"י לא היה שייך ולכן נקרא הילולא דרשב"י, כי במשה ואהרן כתיב מספד. האר"י ז"ל ג"כ לא היה שייך לעולם, כי על כל העולמות יש קבלה ועל עולם העשי' אין קבלה. וכן המגיד, כי בשעה שהיה אומר תורה היו התלמידים מתבטלים ממציאותם ולא היו יודעים אם יום אם לילה. וסיים אדמוה"ז: "איך האב א חוש אין דער וועלט, איך האב א שייכות צוא דער וועלט"¹⁸.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

דף הקדמה להעתקת "אשכבתא דרבי"

אשכבתא דרבי

רשימת דברים בקצרה מהסתלקות מרן עטרת ראשינו מאור עינינו איש אלקי אשר האיר מסוף העולם ועד סופו ומאורו וטובו חיינו וחיים גם עתה מלפני הצור הוא ניהו כבוד קדושת אדמו"ר נשמתו בגנזי מרומים זיע"א ועכי"א אות הפלאות אשר ראינו ושמענו ממנו בזמן הסתלקות בחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה ויצאה נשמתו בקדוש' וטהרה במוצש"ק ויקרא באשמורת הבוקר בתחילת שעה השישית ב' ניסן פר"ת בראסטוב ע"נ דאן מה שרשם א' מהתמימים בקצרה להיות לו לזכרון עד מסדר הילוך מחלתו בכלל במשך זמן מחלתו ודבריו הקדושים אשר שמע ונשמעו מפיו הק' עד רגע האחרונה ספר הרשום אצלו אשר זכו השי"ת בחסדו חסד חנם לשמשו בקודש כל זמן מחלתו משעה הראשונה כמעט עד כי נגנז ארון הקודש אשר כמעט לא מש ממנו על רגע וזכותו יגן עלינו לרומם נפשינו ויהי לנו למליץ יושר להצילנו מכל צרה אכי"ר הכותב בידיים רועדות ולב נשבר.

אח"ז מעתיק כמה דפים מתוך רשימות של הרב משה דובער ריבקין.

נדפס לאח"ז בספר 'אשכבתא דרבי'¹⁹.

19. ויש להעיר מההקדמה לספר 'אשכבתא דרבי' "לא עלה מעולם על דעתי אף להראותו למי שהוא, הן לשם קריאה בעלמא והן להעתקה...".

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

הרה"ג ר' אייזיק מהאמלע נסע פ"א אל הצ"צ, והתאכסן בביתו של הצ"צ, ויבקש תיכף גמרא וילך אל חדר א' ללמוד שיעורו אשר לא הספיק ללמוד בדרך, וירא הצ"צ את זה וקרא את בנו מהר"ש, ויאמר לו בזה"ל: "נוא לערין זיך דינען דעם אויברשטין פון אידין, ער איז ערשט גיקומען פון וועג און ער לערינט שוין, לערין זיך דינען דעם אייבערשטען פון אידען!".

*

"ישראל מונין ללבנה ועכו"מ לחמה", כי פי' ע"ד דא"ח, כי חמה היינו חמימות, וחמימות יכול להיות בלא המקור, כמו עד"מ כשמסיקין התנור גם אם יקחו התנור מהבית ג"כ יהי' חם בבית על שעות אחדות (כי הוא גדול), וא"כ פי' חמה הוא שאפשר לחמות גם בלי המקור כי גם ... ויש ב' ענינים, א' מה שהוא מאיר לארץ, וגם מה שמוספת חמימות, וע"ז קאי לחמה, אבל לבנה אינה רק מאירה אבל אינה מוספת חמימות, וזהו פי' "ישראל מונין ללבנה", כי ישראל מאמינים שא"א להיות בלי עצמות א"ס אשר הוא דוקא מאיר למטה, אבל עכו"ם מונין לחמה שהם אומרים "עזב ה' את הארץ" כו' כידוע דעתם²⁰.

*

המשל לענין נסיעת החסידים בדורות הראשונים לנסיעתם בדרות אלו, הוא כמו נסיעת הראשונים לרופא (כי חולי הנפש הוא כמו חולי הגוף), היו שוהין אצלו זמן מה חדש או שנים עד שהיו באים לביתם בריאים ושלימים ויהי' מתרפאים שם כל המחלה. אך עתה כשנוסעים להרופאים, למשל בדובלין בהמרצאות הם שם אינם מתרפאים לגמרי, רק מביאים הרפואות ביתה, מפני כן אין להשיג .. בעיר אחרת שהרופאים נותנים שם. כמו"כ הוא בנסיעה לאדמו"ר, בדורות הראשונים היו שוהים שם איזה זמן חודש או שנים והי' באים לביתם בריאים ושלימים באתכפיא ואתהפכא, אך עתה כשנוסעים לאדמו"ר נחלים יותר כדבעי על מסלת הברזל, וגם כשבאים לליובאוויטש ג"כ נחלים יותר, רק כאשר באים לביתם מתחילים לעשות הרפואות ופי' המחלה בחולי הנפש כאשר צוה אדמו"ר. מהר"י מדאקשיץ²¹.

20. רמח אותיות' אות קלז.
21. 'רמח אותיות' אות קלח.

בגמ' שבת דכ"א, מסיק שם דכל פתילות ושמנים שאסור להדליק בהם בשבת אבל מותר להדליק בהן בחנוכה, כי בשבת מותר להשתמש לאורה לכן מזריזין שמא יטה, אבל בחנוכה אסור להשתמש לאורה, לכן מותר פי' אפילו כי בשבת מאיר רק אור המלובש בכלים כי ידוע שבשבת הוא התגלות האה' המסותרת אשר יש בכאו"א מישראל רק הוא בהעלם, אבל בשבת היא מאירה ומתגלה למאן דרוצה לקבלה, אך הוא רק אור המתלבש בכלים, וזהו פי' מותר להשתמש באורה, פי' שהוא אור שהוא בא בבחי' השגה, וע"ז מזריזין שמא יטה כי שמא יעשה הטי' מחיצונים והיינו ע"י שמן ופתילים ומשום יניקה לחיצונים כו', אבל בחנוכה מאיר אור הבאה מתיישב בכלים, וזהו הפי' אסור להשתמש לאורה פי' שאין בו אור והשגה תפיסא ע"כ לא יש ממנו יניקה לחיצונים כידוע לי"ח. מרש"ג²².

*

איך אתעדל"ת מגיע להיות יחוד למעלה להמשיך יחוד אוא"ס ב"ה למטה, ואיך נוגע זה למעלה מעשה התחתונים, המגיד אמר הטעם כמשל הצפור המדברת שמביאין לפני המלך ועי"ז נהנה המלך לקוראיו מצד שהוא דבר חידוש ומאירה לב המלך, כמו"כ מעשה התחתונים הוא ג"כ חידוש שיהי' יש ויהי' בטל באוא"ס, כמשל שור הולך בשוק וצועק שמע ישראל, כך נה"ב שמפני שור אומרת שמע ישראל למע' לאוא"ס ב"ה, אבל אין טעם זה מספיק, כי במשל הרי המלך לא עשה הצפור ולכן חידוש הוא אצלו ומתענג מזה, אבל למעלה הרי הכל ממנו ית'. ויש עוד טעם, כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל אדם, אך גם טעם זה אינו מספיק, כי זה שייך אדם אל אדם שאהבת האדם אל אדם מעורר אצלו ג"כ אהבה לאוהבו אבל עד"מ אהבה המראה אדם לבהמה לא תתעורר אהבתה אליו, וכמו"כ להיפך כך אנחנו כבהמה נחשבנו ולגבי למע' מאד יותר. ויש עוד טעם מפני הניצוצות מכלים דתהו שנפלו למטה, וע"י עבודתינו אנו מעלים אותם ועי"ז נמשך אוא"ס ב"ה למטה. וגם זה הטעם אינו מספיק, כי זה שייך רק עד בחי' תהו אבל איך מעוררים בעצמות ית' ממש, אך אדמו"ר אמר נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, אויף איין תאוה פרעגט מען ניט קיין קשיא. ובזה מובנים כל התירוצים הנ"ל. מרש"ג²³.

22. 'רמוח אותיות' אות קלט.

23. 'רמוח אותיות' אות קמ.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

בעיר גלובאק היתה עיר מתנגדים, והי' שם חרם על כל שיעמוד בד"א של חסיד, והי' שם שנים אחים מתנגדים כמנהג המדינה. פ"א נתגנב א' מהם ונסע לאדמוה"ז והי' שם זמן רב ולמד דא"ח, אח"כ בא לביתו, וכאשר ראוהו אחיו וכל אנשי העיר תיכף כפתוהו בעבותות בריחוק ד"א וימסרוהו בשוטים עד כי יצאה נשמתו כו', ולאח הנשאר הי' שם שני בנים, וג"כ התגנב א' מהם ובא לאדמו"ר ולמד שם דא"ח, ואח"כ רצה לנסוע לביתו וירא פן יעשו לו כדודו, ויכנסו כו' אל אדמו"ר ויספר לו המעשה. ויכתוב לו אדמו"ר פיתקא למסור שם. והי' כתוב שם אם יבוא למחנכם אל תהרגוהו. ויסע אל ביתו, ויבא אל אחיו כי ירא לאביו מחמת הנ"ל. ויאמר לו אחיו, מה עשית הדבר הזה, אמר לו, תדע אחי כי טוב מאד שם ברוחני, ויראה לו פתקא הנ"ל, ויאמר לו אחיו, אם תבא לאביך תומ"י כבואך הביתה יתחיל להכותך עד מות ולא תספיק להראות הפתקא כי הומת מאתנו, לך אתה לבהמ"ד ואני אראה את זה לאבי, וילך לבהמ"ד והביהמ"ד הי' על חצר אביו. ויצא אביו מהבית ושמע קול אומר תיקון חצות בקול נעים עד כי לבו נמך בקרבו מהמתיקות, ויאמר א"ז כ"א איש אלקים, ובתוך כך בא בנו, ויאמר מה זה הקול אשר אנכי שומע, ויאמר לו זה קול בנך אשר הי' בלאזני, והתפעל מאד ע"ז ויביאהו לביתו, אך בתוך ד"א אסור לעמוד ע"כ ייחד בעדו חדר א'.

אח"כ נפלה קטטה בין המתנגד הנ"ל ובין אשתו והיא רצתה שיתן לה גט פטורין וירצה הנ"ל ליסע בוילנא אל הגאון דשם או בקאוונע להגאונים דשם, והיא לא רצתה רק בלאזני לאדמו"ר, והוכרח ליסע בלאזניע, ויספרו לו המעשה, ויעש האדמו"ר פשרה ביניהם עד כי שניהם .. בטוב מזה, וייטב הדבר בעיניו מאד ונכנס אל לבו כי אדם גדול הוא האדמו"ר, אבקש תשובה מאת האדמו"ר על חטאתו אשר הרג את אחיו, ויאמר לאדמו"ר, לו אדמו"ר הרי אתה יכול ללמוד ראה אם מצאת בגמ' אם מותר להרוג ישראל בשביל זה, ויאמר לו, בגמ' זה אינו, רק אבקש ממך תשו' ע"ז, ויאמר אדמו"ר, מצוא בגמ' תשו' ע"ז, ויאמר אינני יודע, ויאמר לו אדמו"ר, עתה אומר לך כי בגמ' ב"ב בהמעשה דהורדס אשר קטל לכולהו רבנן אח"כ בקש תשובה אמרו לו כי הוא כבה נר ישראל ילך ויבנה ביהמ"ק שהוא אורו של ישראל ע"ש. כך אתה הרגת חסיד א' תשובתך ע"ז שתסע בגלובאק ותבנה ביהכנ"ס של חסידות שם. כ' מהנ"ל²⁴.

*

24. 'רמח אותיות' אות קמא. וראה גם 'למען ידעו... בנים יולדו' אות לו.

עובדא הוה במדינה א' שהמלך גזר שיגרשו את כל היהודים הנמצאים שם, והי' בצרה גדולה מאד, ויחשוב הפרנס העיר לעשות חרם על משרע"ה, כי הוא חישד בדבר שכל היסורים באים מחמת תורה שאם אין שומרים כראוי אז באים כל היסורים ועליו מוכרח להושיעם, ויעשו אסיפה בהמשך ויחשבו לעשות חרם ח"ו, ובתוך כך בא איש א' עני אליהם וישאל אותם מה זה, ויספרו לו המעשה כו' ומה שרוצים לעשות, ויאמר אליהם כי לא יעשו חרם, כי משה אינו חייב בזה כי משה אמת ותורתו אמת, ויבשר להם כי הוא יושיעם, ונתבטל האסיפה מזה. והעני בא אל המלך, ויאמר אליו, שמעתי אשר אתה רוצה לגרש את כל היהודים הנמצאים שם, ואני איני ירא ממך, אך אם תגרשם יגדלו עליך שערות ארוכים עד שכל ספר לא נוכל לספרם, ויהי' קשים כברזל, ויצא. נתגדלו עליו שערות ארוכות, ויבוא המלך ספרים רבים ולא יכלו לספרם בשו"א כאשר אמר העני, ויאמר העני אם תתן לי כתב אשר לא תגרש את היהודים אזי אסיר ממך השערות, ויתן לו כתב ויחתום בטבעת המלך, ותומ"י נפלו השערות ממנו, ויספרו זה המעשה להבעש"ט ז"ל, ויאמר, להגדיל השערות גם אני יכולתי, אבל להסיר את השערות אינני יכול. זה שמעתי מרש"ג ששמע מאברעמקע מ"ץ מזעמבין.

ויאמר ר' אברהם הנ"ל, מזה המעשה משמע שהבעש"ט ז"ל איננו מהל"ו צדיקים, אך תמוה²⁵.

*

אדמו"ר דשטארעשעלא ר' אשר אמר כי לא יכנוס בג"ע עד שיבוא משיח בעולם ואותו לא יטעו עוד, כי שני גוטע אידען הטעו, כי ר' אהרן מקארלין אמר ג"כ אך הטעו אותו, כי הרחיקו הכותל מג"ע וממילא נשאר הוא בג"ע, והר"ר לוי יצחק מבארדיטשוב אמר ג"כ והטעו אותו ג"כ, כי התחילו לומר קדושה בג"ע וכאשר שמע הוא הקדושה נכנס הוא בג"ע ושכח, אך ר' אשר אמר כי אותו לא יטעו, אך מסתמא גם אותו הטעו כי לא בא משיח²⁶.

*

הר' שלמה מקארלין אמר בחייו כי אם יארע איזה גזירה על ישראל יבואו לבקש על קברו והוא יבקש למע' ויבטל הגזירה, ואחר הסתלקותו הי' גזירות

25. 'רמח אותיות' אות קמב. וראה גם 'למען ידעו' . . . בניס יולדו' אות ח.

26. 'רמח אותיות' אות קמג.

תשורה משמחת נישואין של מנחם מענדל ומנוחה רחל אסטער

על ישראל והלכו לבקשו על קברו. אך לא פעל מאומה ובא הוא בחלום לא' ואמר לו, שמה לא נשתנה הגזירות אין מזה שאינו יודע בזה ולא יוכלו לפעול, רק הוא יודע ויוכל לפעול, אך מפני שהוא רואה הטוב אשר יש בהרעה אשר באמת גזירה רעה הוא טוב וחסד אך אינה נראית כי היא מעלמא דאתכסיא כו', אך הוא רואה הטוב אשר בה ואינו יכול לבקש שישנו. מרש"ג²⁷.

*

אדמו"ר שליט"א אמר א חסידישער .. איז גדול מגדול שבמתנגדים.

מאדמו"ר הזקן נשאל מא' שבמתנגדים כי הנה לעולם ישליש בהם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמ', ובחסי' מבו' שהדא"ח הוא בכלל שליש דמקרא, וא"כ למה יש חסידים שלומדים דא"ח כל היום והוא אינו צריך ללמוד רק שליש? ולא השיב לו אדמוה"ז רק שאל אם הוא עושה מסחר והשיב לו כן, ושאל אותו כמה מונח במסחר, והשיב לו כל כספו מונח במסחר, ואמר לו אדמוה"ז, כתיב לעולם ישליש אדם מעותיו שליש במסחר שליש בקרקע שליש בידו, והשיב לו, "או רבי! אינכם יודעים מאומה, זה הי' בדורות הראשונים, אבל עתה אף שמניחים כל הכסף במסחר הלואי מיא זאל ארויס קלאפין דיא הוצאה", ויאמר לו אדמוה"ז כן הוא ג"כ בחסידות, כי מלפנים לא הי' נצרך כ"כ, אבל עתה, גם אם לומדים כל היום דא"ח "הלואי מיא זאל אויס קלאפין דיא הוצאה"²⁸.

27. 'רמח אותיות' אות קמד. וראה גם 'למען ידעו' .. בנים יולדו' אות לה.
28. 'למען ידעו' .. בנים יולדו' אות סב. וראה גם רשימות דברים עמ' 87.

לזכות החתן הרה"ת ר' מנחם מענדל
והכלה מרת מנוחה רחל שיחיו

אסטער

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת
ה"י מנחם אב ה'תשפ"א

חן חן על השתתפותכם בשמחתינו